

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 1 • 2026 • 90. årgang

Kjærlighet

Tysk forsker forelsket i folkehøgskolen side 6

Lytt til din egen gråt side 12

Ikke gå ut på dato side 24

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

De som elsker mennesker – og jobben sin

Vi har lagt bak oss et år med mange krevende saker i folkehøgskolen. Det har vært oppturer og nedturer, men det endte heldigvis ganske så godt med både lov, forskrift og stipend-ordning.

Når vi nå har startet på 2026, ønsker vi å gå til kjernen i mye av det vi holder på med. Og i kjernen finner vi en god dose kjærlighet. Kjærligheten ligger til grunn for mye av det vi gjør. Høres det litt sukkersøtt ut? Eller litt naivt? Jeg tror ikke det.

Det er alltid fint å høre folk si at de elsker jobben sin. Det betyr antageligvis at de trives med oppgavene sine, at de kjenner at de får brukt sine evner og anlegg på en god måte, og at jobben på et eller annet nivå gir mening. Jeg tror mange i folkehøgskolen vil kjenne seg igjen i dette.

Den som elsker jobben sin, strekker seg litt lenger og gir gjerne det lille ekstra. Mange folkehøgskoleelever vil nok skrive under på at det nettopp er slik mange ansatte er.

Jeg starter hver morgen med å takke for at jeg får lov til å ha en så meningsfull jobb. Tenk at vi hver dag får lov å jobbe med mennesker i en spennende og avgjørende fase i livet. Det er jo en velsignelse.

Men alt kan overdrives. Det er neppe lurt å gifte seg med jobben sin, selv ikke i den kristne folkehøgskolen. Hvis folkehøgskolejobben blir alt i livet, er det grunn til å rope et varsko. Det er ikke sunt. Ansatte bør absolutt oppfordres til å ha en god prosent av livet sitt andre steder enn på jobben. Verken familie eller venner bør ofres for jobben, heller ikke hvile eller aktiviteter som gir påfyll og viktig livsinnhold.

En ansatt i folkehøgskolen bør vel i utgangspunktet være filantrop, altså en som elsker mennesker? Hvis jeg ikke er glad i elever, har jeg neppe mye å gjøre i folkehøgskolen. Hvilken motivasjon skulle jeg da ha for å gå på jobb? Jo, jeg kan elske faget mitt, men i bunn for det må det ligge kjærlighet til menneskene.

Det går ikke an å overdrive hvor viktig dette er i kristen tro. Gud er kjærlighet. Ikke bare elsker han menneskene, i seg selv er han kjærligheten. Og hva er vår oppgave? Å elske Gud og vår neste. Disse to kan ikke skille lag. Å elske Gud er å elske menneskene.

Det er i hvert fall ikke noe spesielt sukkersøtt over dette. Det er et valg vi må ta, og det er absolutt ikke lett bestandig. La oss stadig vende oss til Gud i bønn: «Lær oss å elske menneskene! Gi oss et kjærlig blikk, spesielt overfor de vi har problemer med å like! Lær oss visdom og klokskap i møte med alle våre elever.»

For vi har aldri hatt med en elev å gjøre uten at hen er bærer av Guds bilde og minner oss om å praktisere kjærlighet. •

Tom Arne

Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
P.b. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: Aksell AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

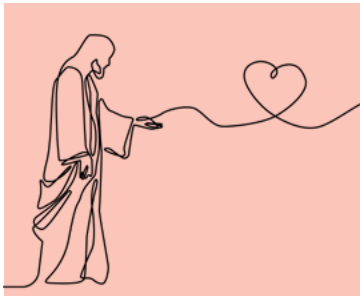
Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Kjersti Versto Roheim, Sagavoll fhs, leder
Geir Ertzgaard, Solborg fhs
Ruth Silje Boklund, Stavern fhs
Øystein Vegge, Sunnmøre fhs
Lene M. Fredriksen, Kristiansand fhs
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Tor Inge Askeland, Kristiansand fhs, leder
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord fhs
Kåre Rein, Rødde fhs
Halvard Aase, Solborg fhs
Kjersti Versto Roheim (leder NKF)

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 16 **Kjærlighetens vei**
- 18 **Radikal kjærlighet**
- 19 **Gatesalmer**
- 22 **Øyeblikk**
- 24 **Kjærlighet til fag**
- 26 **Innspill: Dialog og verdier**
- 28 **EPSI 2025**
- 30 **Ny fagskoleutdanning**
- 32 **En god dag på jobben**
- 34 **Sikkerhet og beredskap**
- 35 **Ytringsfrihet og hverdagsdemokrati**

- 4 **Inderlig kjærlighet**
- 6 **Forelsket i folkehøgskolen**
- 8 **Ole-Petters festtale**
- 12 **Kjærlighet gjør seende**

- 36 **Bok: Psykologisk trygghet**
- 38 **Manus til morgensamling**
- 40 **Kjærlighet på internatet**
- 43 **Bærekraftsprisen 2025**
- 45 **Folkehøgskolerådet**
- 46 **Quiz og kryssord**

Fra forelskelse til kjærlighet

Starten var to års forelskelse som ansatt. Det skulle egentlig være et kort prosjekt – men det ble for sterkt.

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKF og IKF

Du jobber der fortsatt, drevet av kjærlighet til skoleslaget. Du er heldig. Og elevene er heldige. Det er ikke timer som telles, det er oppdraget som gir mening!

Det merkes i et varmt blikk, i duften i matsalen og i en kommentar full av omsorg. Du er ansatt på en kristen folkehøgskole. Drevet av noe utenfor deg selv; Gud, Jesus og Grundtvig. Danning og relasjonskompetanse. For mange har det blitt et kall, drevet av kjærlighet.

Det går ikke over. Jobben på en folkehøgskole starter ofte med en horisont på to-tre år. For noen stopper det der. Men fra mange hører jeg en annen historie. De blir stormende forelsket, og deretter preget av en dyp og inderlig kjærlighet. Folkehøgskolejobben blir en del av dem. Noe som ikke går over.

Det kommer et indre driv for elevene. Hjemmet eleven får på skolen, gir mening. Vi blir medspillere i et større prosjekt, der timetelling blir mindre interessant, og

innsatsen like gjerne veksles i en elev som blir tryggere i seg selv, enn i overtidsbetaling. Vi er drevet av kjærlighet til skoleslaget, til fellesskapet vi står i og endringene vi kan erfare. Alt fordi vi har et felles mål som er større enn oss selv. Det er noe energigivende ved skoleslaget som er vanskelig å forklare.

Preget av tilgivelse fra Gud. Vi er heldige som har nettopp deg som ansatt i skoleslaget. Skolene preges av en kultur der godhet rår. Ikke uten menneskelige feil og av og til med belastende konflikter, men vi kommer alltid tilbake til tilgivelsen. Det er grunnpilaren i kristen livspraksis. Ikke alltid noe vi selv får til best, men med en Gud som alltid er nådig mot oss, preges vi uten at vi selv kan ta æren. Det bare skjer.

Kristen eller ikke kristen: tilgivelse vil alltid frigjøre og gi energi.

Påfyll og pusterom for deg. Du trenger energi for at elevene skal merke at du er i stand til å gi. Ta deg tid til pusterom – for din egen del, og fordi elevene merker når du har

fått påfyll. Det finnes ulike pusterom, og hva som passer deg, er det helt avgjørende at du kjenner etter, leter og finner. Alt fra tid med mennesker, alene i skogen, i aktivitet eller i ro.

Finn det ut så tidlig som mulig, fordi skoleslaget, elevene og du trenger en utholdende og slitesterk kjærlighet. Både i et perspektiv på ni måneder, og når du jobber i mange år med hundrevis av elever som du skal bygge relasjoner til.

Og bare så det er nevnt: Guds kjærlighet gir energi, og Gud bruker medmennesker rundt deg til å gi deg påfyll. Vær på evig jakt etter påfyll. Da merker både elever og kollegiet det lille ekstra vi trenger i et skoleslag som også er et hjem.

Preget av Guds kjærlighet. Utfordringen er dermed gitt. La deg prege av kjærlighet i ditt lange folkehøgskoleliv. La Jesus bli en del av hverdagen. Ikke nødvendigvis med ord, men like gjerne gjennom handling.

Når jeg kommer ut til dere på skolene, merker jeg bare en brøkdel av det elevene får smake av denne omsorgen. Og den er fantastisk. Da blir jeg stolt, trygg og full av

beundring over ditt bidrag – som varer langt utover 190 dager med elevene. Dere varer inn i evigheten.

Sannhetsvitne fra en pilot med perspektiv. Et sannhetsvitne var en 85-åring som stoppet meg på gata i sommer. Han så at det sto «folkehøgskole» på genseren og måtte fortelle om læreren som så ham som 17-åring. Han hadde ikke evner, fikk han høre – før folkehøgskolen.

Etterpå var han rett i ryggen og klar i stemmen, som han selv sa. Hjulpel til både kompetanse og danning for livet. Ikke fordi læreren var superdyktig i faget, men fordi han ble møtt av ansatte drevet av kjærlighet.

85-åringen gikk videre oppreist, ble pilot og var kaptein i SAS til pensjonsalderen. Som han selv sa: på grunn av folkehøgskolen. Heldige oss som kan ta del i et så vakkert skoleslag. •

Tysk forsker:

– Varig nyforelsket i folkehøgskolen

Jeg har vært nyforelsket før. I mennesker, steder og ideer. Noen forelskelser er flyktige, andre setter varige spor. Forelskelsen i folkehøgskolen har vart i flere år nå – og den har ikke avtatt.

Av Lars Mandelkow,

førsteamanuensis psykologi ved Ansgar høyskole

«Hva skjer egentlig på folkehøgskoler, sett med psykologiske briller? Hva betyr fellesskap uten karakterpress?»

Kanskje fordi jeg ser den fra flere hold samtidig: som tysker, som far og som forsker. Tre ulike utenfra-blikk som hver på sin måte, og samlet sett, har gjort meg både varm og en smule misunnelig.

1. Som tysker – et felles bål i et krevende landskap

La meg begynne helt utenfra. I Tyskland har vi et gjennomarbeidet utdanningssystem, tydelige løp og en sterk vektlegging av prestasjon, kompetanse og individuell selvrealisering. Mange foreldre er dypt engasjerte i barnas utvikling og ønsker å støtte dem i å finne en god vei videre i livet. Samtidig ser jeg hvordan dette engasjementet ofte kombineres med usikkerhet – både hos foreldre og unge – om hva som egentlig er rett valg i en stadig mer kompleks verden.

Overgangen fra videregående skole til voksenliv fremstår ofte som et individuelt prosjekt. Valgene må tas raskt og helst riktig første gang. Mange i Norge kan sikkert kjenne seg igjen. Noen ungdommer går rett videre til studier, andre velger et «frivillig sosialt år (FSJ)» eller et såkalt «gap year» i utlandet. Alt dette kan være gode ordninger, men de mangler noe vesentlig: en bredt forankret, felles kulturell pause.

Når jeg ser Norge utenfra, slår én ting meg gang på gang: folkehøgskolen er en institusjon alle kjenner til. Den er del av en felles erfaringshorisont på tvers av generasjoner. Man er ikke nødvendigvis enig om alt, men man vet hva den representerer. Den står der, tilgjengelig og tydelig – som et bål, et sted man kan samles rundt, finne varme, samtale og prøve seg frem, uten at alt umiddelbart må legitimeres gjennom nytte eller karriereplaner. For en tysker kan dette fremstå nesten luksuriøst. Og ja – til tider vekker det også en viss misunnelse. For i vårt sterke

fokus på individuell optimalisering er det lett å bli stående litt alene i kulden. Det er kanskje derfor at jeg lurer på om det virkelig er en god idé å blande studiepoeng, som er del av et effektivisert karrieresystem, og folkehøgskole, som er et fristed.

2. Som far – takknemlighet sett i ettertid

Det andre blikket er mer personlig. Fra 2017 til 2022 bodde hele familien i Norge. Fire barn, hverdagsliv, nye språk og nye rammer. Datter nummer to var på dette tidspunktet helt sikker på hvem hun var og hvor hun skulle: hun skulle bli musikalartist. Kallet opplevdes tydelig, retningen klar. Musikklinjen på folkehøgskole ble et naturlig neste steg.

Men så kom pandemien, og mens mange unge studenter opplevde sine første studieår i isolasjon, alene foran skjermer på små hybler, levde hun i et fellesskap med andre unge. Folk hun spiste sammen med, lo sammen med og også ble frustrert sammen med. Hun lærte mye – om sang og scene, men også om seg selv og om andre. Hun hadde det gøy. Og hun oppdaget at hun kanskje ikke var musikalartist likevel. Faren ble litt lettet. I dag er hun i ferd med å fullføre en mastergrad i historie og det ser ut som om det passer bra.

Som far er jeg dypt takknemlig. Ikke fordi folkehøgskolen ga henne et ferdig svar, men fordi den ga rom til å ta feil på en trygg måte. Fordi identitet der fikk være noe som utforskes i relasjon til andre, ikke noe som

må fastslås alene og definitivt – eller utvikles under press om å velge raskt og riktig.

3. Som forsker – nysgjerrighet med psykologiske briller

Det tredje blikket er faglig. Jeg er utdannet i teologi og psykologi og underviser ved Ansgar høyskole i Kristiansand. I møte med studenter ser jeg mange av de utfordringene som ofte beskrives i offentligheten: Vi ser mange trygge unge mennesker, men også en del som leter etter orientering, som strever med press, sammenligning og psykiske plager eller gjemmer seg bak skjermene sine.

Samtidig arbeider jeg med teoriene som hjelper oss å forstå disse erfaringene: sosial- og gruppepsykologi, kunnskap om sensitive faser i identitetsutviklingen og forskning på indre motivasjon. I tillegg kommer sosiologiske perspektiver som beskriver et samfunn preget av akselerasjon, effektivisering og mangel på resonans – altså erfaringer av ekte berøring, gjensidighet og mening.

Midt i dette vokste en faglig nysgjerrighet frem: Hva skjer egentlig på folkehøgskoler, sett med psykologiske briller? Hva betyr fellesskap uten karakterpress? Hvordan håndteres skjerm og natur, mening og fellesskap? Dette er spørsmål jeg nå forsker på. De første artiklene er under vurdering i internasjonale tidsskrifter og vil forhåpentligvis publiseres snart. De bygger på data og teori som kan hjelpe å sette ord på noe mange allerede intuitivt vet: at folkehøgskolen rommer kvaliteter som treffer unge mennesker i en særlig sårbar og formbar livsfase. Jeg ser frem til å dele mer av dette også i *Steg*. Neste gang ikke bare som en langvarig nyforelsket tysk far, men også fra innsiden av den norske forskningsverdenen.

Noen forelskelser bør man ta på alvor. Denne er én av dem. •

«For en tysker kan dette fremstå nesten luksuriøst. Og ja – til tider vekker det også en viss misunnelse.»

Ole-Petters festtale på rektormøtet

Ole-Petter Hansson er rektor på Lundheim folkehøgskole, men gir seg etter 44 år i folkehøgskolen når dette skoleåret er ferdig. På rektormøtet på Sanner i januar holdt han festtalen. Vi har fått lov å trykke den her. Ole-Petter har et stort hjerte for elevene, folkehøgskolen generelt og Lundheim spesielt.

«Jeg er kjempetakknemlig for at jeg havnet i folkehøgskolen.»

Noe av det jeg liker best med å jobbe i folkehøgskolen, er at det er så mange varierte arbeidsoppgaver.

En onsdag i desember startet med at jeg gjorde minibussen klar til å ta med en rullestolbruker. Deretter var det morgensamling der jeg leverte ut pakker fra julekalenderen. Så kjørte jeg Cosplay- og Redesignklassene til Flekkefjord. Etter det var det møte om prioriteringer i neste års budsjett for dette ble sendt ut til styremedlemmene. Så balet jeg med søknad til Enova, og da opplevde jeg noe jeg aldri hadde opplevd før. Det var ikke min feil denne gangen at portalen ikke ville motta søknaden. De måtte innrømme at det var feil i portalen.

Men flere overraskelser var i vente. Jeg ble spurt om å holde festtale. Det har aldri noen spurt meg om før. Det er bare nesten sant. Jeg har holdt festtale på åpnings- og avslutningsfester på Lundheim.

Men det mest oppsiktsvekkende var at dette skulle hemmeligholdes for Johan. Var det et eksperiment for teste om noe kunne skje innenfor folkehøgskolesektoren uten at han hadde den fulle og hele kjennskap.

Jeg håper at dere ikke vil huske denne talen. En kollega av meg sa nemlig en gang at det bare var de dårlige talene vi husket. Det er også bare nesten sant. Jeg husker i alle fall Martin Luther Kings «I have a dream».

Jæren. Jeg kommer fra Det lyse fastland, eller det andre kaller Det mørke fastland eller Bibelbeltet, og der er det grobunn for mange muntre historier. En jærbonde hadde kjøpt ny traktor og var veldig stolt av den. På Jæren er det ikke Porsche eller Ferrari som gjelder. Der er det John Deere eller Massey Ferguson det dreier seg om. Men mot kvelden begynte den nye traktoren å harke og hoste for å så å dø helt hen. Før de skulle legge seg, formante mannen familien å be for traktoren. Da han gikk forbi døra til lille Johan, hørte han: Kjære Gud, nå må du helbrede traktoren, så skal jeg love aldri mer å tisse på tanken.

Fotball. Jeg er kjempetakknemlig for at jeg havnet i folkehøgskolen. Det var helt tilfeldig, eller kanskje det ikke var det likevel. Men jeg var på den tiden mest opptatt av å finne en

«De som egentlig har peiling, er opptatt av hvem som gjør hverandre gode. Ikke best når det gjelder, men best sammen når det gjelder.»

jobb som kunne kombineres med spill på mitt femtedivisjonslag i fotball.

Da jeg kom inn i kollegiet på Lundheim, må jeg innrømme at jeg ble slått helt ut. Du verden så flinke mine kollegaer var. Jeg hadde bestemt havnet i feil liga, kanskje også i feil galakse. Men noen måtte ta ansvar for å sette ut stolene til åpningsfesten. Etter hvert ble det også andre oppgaver. Jeg ble leder for vårt sykkelritt, inspektør og plutselig vikarierte jeg som rektor.

Karrieren min i fotball tok aldri av, selv på femte nivå, men jeg fikk med meg mange

gode opplevelser og er takknemlig for de kunnskaper fotballen har gitt meg om ledelse og samhandling. Kjell Schou-Andreassen og Cato Wadel har skrevet ei bok, *Ledelse, teamutvikling og samarbeid: i fotball og arbeidsliv*. Den har jeg lest hvert eneste år like før skolestart. De setter skapet på plass. Media har fokus på solopprestasjoner. De som egentlig har peiling, er opptatt av hvem som gjør hverandre gode. Ikke best når det gjelder, men best sammen når det gjelder. Landslagstrener Schouen tok aldri ut en og en spiller til førsteellevren, alltid to og to.

>>

Ole-Petter sammen med sin læremester, tidligere rektor på Lundheim Kjell Erfjord.

«Den dagen er ikke i dag at vi gir opp å kjempe for folkehøgskolen. I dag skal vi kjempe for alt vi har kjær.»

«En rektors viktigste organ er øynene. Hva skal vi se etter, hvor skal vi vende blikket vårt?»

<< **Rektor ER.** Og hvilke erfaringer sitter jeg så igjen med? Rektor i folkehøgskolen er ikke noe vi hele tiden må vise at vi er. Det er noe vi er. «Er» er et uselvstendig verb som trenger utfyllende opplysninger. Den viktigste for meg er at rektor er til stede. Det betyr ikke at en rektor alltid trenger å gjøre så mye av seg. Schou Andreassen og Wadel advarer derimot mot at ledere skal dominere i den ytre samtalen på en arbeidsplass. Det kan virke forstyrrende inn på medarbeidernes indre samtale.

Men når det stormer, i kriser og når alt går på tverke, da skal en rektor være synlig. Det betyr ikke at vi trenger å være James Bond og redde verden hele tiden, men vår plass er der det skjer og å ta på oss ansvar som leder, og være skolens ansikt utad i media.

En rektors viktigste organ er øynene. Hva skal vi se etter, hvor skal vi vende blikket vårt? Dostojevskij skriver: «Mennesker, mennesker, det er det avgjørende. Mennesket er mer dyrebart enn selv penger. Mennesket kan ikke kjøpes på noe torg uansett hvor mange penger man har.»

Tap og vann. En god leder ser i speilet når vi taper og ut av vinduet når vi vinner. En dårlig leder nyter synet av seg selv i speilet i seierens stund og stirrer ut av vinduet etter alle de som har skylden for at det gikk galt.

En leder skal naturligvis være med på å peke ut en retning for skolen, men etter min mening gjøres det best ved å bygge kultur og

lede ved eksempel, ikke nødvendigvis med praktfulle plandokumenter og velformulerte visjoner. Schou Andreassen og Wadel legger stor vekt på spillforståelse. Hva er så god spillforståelse i folkehøgskolen? Jeg mener at noe av det aller viktigste er å skape gode relasjoner og å legge forholdene best mulig til rette for møtet mellom ansatte og elever. Det er sannhetens øyeblikk. Det er en rektors jobb nummer en.

Tunge saker. Jeg angrer i dag absolutt ikke på at jeg ble rektor på Lundheim. Men hadde jeg visst da alt jeg skulle gjennom, hadde jeg nok takket nei. Det aller, aller meste har vært festlig og givende, men jeg har vært borti noen svært ekle saker. Jeg kan nevne personalsaker og utvisning av elever. Min far var politimann. Det var på den tiden det ikke

var noen særlig utbygd sosialtjeneste. Politiet var faktisk det som liknet mest på det. Og på bytur med pappa lørdag formiddag snakket vi mye med mange av de vi kaller gamle bekjente av politiet. Som barn lærte jeg tidlig at de ikke var onde mennesker, men heller var hyggelige mennesker som hadde vært uheldige.

Det ikke å kunne gi folk en sjanse til, strider mot det dypeste i min oppdragelse. Slike saker har vært tunge for meg, og jeg er glad for at det har vært tunge, for det skal de være.

Kraft. Av og til kan vi besøkes av bekymring og motløshet. Da finner jeg trøst i noen visdomsord fra Corrie ten Boom, en nederlandsk forkynner, som overlevde nazistisk fangeleir under annen verdenskrig.

Pappa, jeg vet ikke om jeg greier dette, sa

hun til sin far da krigen ubønnhørlig nærmet seg. Da svarte den kloke faren: Når gir jeg deg billetten til toget når du skal besøke bestemor? Like før jeg skal på toget. Ja, på samme måte vil Gud gi oss kraft når vi trenger det.

Aragorn. Det er en tale til jeg husker godt. Den er fra den siste Ringenes herre-filmen. Det er Aragorn som oppildner folkene sine: «En dag, kan hende, skal mann miste motet, overgi sine venner og bryte alle troskapsbånd. MEN DEN DAGEN ER IKKE I DAG. I dag skal vi kjempe for alt vi har kjær.»

Den dagen er ikke i dag at vi gir opp å kjempe for folkehøgskolen. I dag skal vi kjempe for alt vi har kjær.

Mennesket. Dostojevskij er min favoritt-forfatter. Han skrev som attenåring til sin

bror: «Mennesket – det er selve gåten. Den må man tyde, og dersom hele ditt liv går med til å tyde den, da kan du ikke si at du har spilt tiden. Men denne gåten vil jeg beskjefte meg med, for jeg vil selv være et menneske.»

Har jeg løst gåten etter mange år i folkehøgskolen? Det har jeg ikke. Det gjorde heller ikke Dostojevskij. Han skrev noen år senere: «Ja, kan et menneske i det hele tatt lære et annet menneske ordentlig å kjenne?»

Jeg har lært litt mer om meg selv, at jeg har mine feil og begrensinger, men at jeg kunne brukes likevel.

Kongen kommer. Da må jeg avslutte med nok en historie fra Det lyse fastland. Det var et navn som Alfred Hauge lanserte som svar på Arne Garborgs Det mørke fastland. Vi på Lundheim er stolte over at Alfred Hauge

skrev mange av bøkene sine på Lundheim. Han var nær venn av Lundheims første rektor, Ragnvald Ask.

En lærer i Stavanger skulle ha om tolleren Sakkeus for elevene sine og ønsket å aktualisere historien. Læreren begynte slik: Tenk om kongen kom til byen. Da ville han ta inn på Hotell Atlantic, så ville han gå langs Breiavannet. Se for dere at jeg hadde klatret opp i et tre, og så kommer kongen bort til meg og sier: I dag vil jeg komme på besøk til deg. Hva vil folk da si?

Det han ikke hadde regnet med, var hvor stor bibelkunnskapen i klassen var. Nå kan dere teste dere selv. Men det kom øyeblikkelig fra Sven på bakerste rad: Se kongen tar inn hos en syndig mann.

Takk for meg. •

Kjærlighet gjør seende

Du vil trøste. Men har du lyttet til din egen gråt?

Av Liselotte J. Andersson,

forfatter, tidl. pastor i Equemeniakyrkan i Sverige, 40 års erfaring som sjelesørger og åndelig veileder

Jeg har gleden av å delta i to lesesirkler. I den ene leser vi for tiden en bok av den danske journalisten Charlotte Rørth. Hun kommer ofte tilbake til en gjennomgripende åndelig erfaring. En vanlig dag ble uvanlig, fullstendig overraskede fikk hun se Jesus, påtakelig fysisk, i et lite kapell i det sørlige Spania. Det var i 2009 og Rørth var ikke særlig hjemmevant i den kristne tro. Hun er likevel overbevist om at det var Jesus hun

møtte. Blikket, og hva det etterlot seg, festet seg i henne for alltid: «Det blikket er for meg kristendommens kerne. Det kan ikke være noe annet. Hans blikk klarte å gjøre mer med meg enn alt hva samfunnet jeg inngår i hadde gjort i løpet av 46 år.»¹

Jesus selv sier: «Salige er de som ikke ser, og likevel tror.» Det er trøsterikt at troen

¹ Allt jag inte vill tiga om, Charlotte Rørth (Libris, 2022)

ikke avhenger av våre fysiske øyne, ettersom Charlotte Rørths opplevelser er blant de uvanlige. Likevel er vi nok mange som har ant og kjent hvordan et blikk kan forandre alt. Jeg tror Jesu disippel Peter ville ha nikket gjenkjennende. Evangelisten Johannes beskriver i Jesu første møte med fiskeren fra Galilea hvordan Jesus ser på sin kommende disippel og sier: «Du er Simon ... Du skal hete Peter.»²

Like tunge. Hilsenen rommer mye menneskekjærlighet. De to leddene veier like tungt når en helbredende nåde skal formidles. At noen, uten fordømmelse, ser det som er nå. Det navn min historie har gitt meg, mitt eget bilde av den jeg er, andres bilder. At noen faktisk tåler meg, så jeg kan tåle meg selv. Like avgjørende er det at noen ser hvem jeg kan bli når frosne knopper møter en vår. Jeg tror også det er av betydning at begge disse dimensjonene får et navn: Den jeg er, den jeg kan bli.

Det hjelper meg å finne fokus, fortsette å gå.

Å møte Jesu blikk som en fysisk virkelighet er det ikke så mange som har opplevd. Derfor er det en god ting at denne realitet kan gjenspeiles i helt vanlige jordiske øyne. Et slikt blikk møter vi kanskje hos et barn, en lege eller hos en venn i et uventet møte. Noen ganger er det du eller jeg som får være dette blikket. Det er ikke sikkert vi redder et liv, men vi kan redde en dag og tenne et håp som har sloknet.

Hendenes språk. Blikket er et viktig

² Oversatt i tråd med Joh 1,42 slik verset er gjengitt i den svenske Bibel 2000.

«Noen ganger er det du eller jeg som får være dette blikket. Det er ikke sikkert vi redder et liv, men vi kan redde en dag og tenne et håp som har sloknet.»

redskap for den som vil stå i helbredelsens tjeneste i en verden med mye smerte. Et annet redskap er hendene. Kjempende mennesker trenger ofte praktisk hjelp. Nylig var jeg med og hjalp et motløst menneske inn i en ny leilighet. Den var ikke større, men mye lysere og mer innbydende, den hadde en tiltalende entre og en vakker bakgård. I den tidligere leiligheten sto det liksom skrevet på veggene: «Du er ikke mer verdt enn dette!» Og i dusjen vokste svartsoppen. I den nye leiligheten står det i stedet skrevet: «Dette er du verdt!» En indre helbredelse er plutselig innen rekkevidde. Hender kan stanse et farlig og feilaktig skritt. De samme hendene kan peke ut en retning.

I god sjelesorg må mildhet forenes med det håndfaste. Hender kan kjærtegne. Som profesjonelle hjelpere er vi forsiktige med det. Grenser må respekteres. Likevel finnes det tider da en lett berøring er det eneste rette og mulige. En kvinne fortalte om følelsen av sorg og forlatthet den natten hun forsto at hennes mann hadde blitt alvorlig syk. Da det sto på som verst, kjente hun plutselig at noe eller noen forsiktig berørte hennes kinn, selv om ingen var til stede. Var det en engel, var det Jesus selv? Det vet hverken kvinnen som fortalte dette eller jeg. Likevel glemmer hun aldri den roen som fylte henne og som ble hos henne midt i det tunge som ventet.

Sannhet og nåde. Helbredende kjærlighet kan ganske sikkert formidles uten ord. La oss likevel ikke glemme at det finnes ord som kan skape ut av intet, som kan skille lys fra mørke, som kan stille stormen, som kan rope fram liv av selve døden. Et såret menneske er ofte veldig følsomt for ordenes valør. Den som vil forsøke å trøste, må ofte lete

lenge etter ordene. Poeten Hjalmar Gullberg sier at slike ord har «krone og fuglesang» og en «skygge som trærne». I de rette ordene er det balanse mellom sannhet og nåde.

Det er noe med stemmen også. Fra hvilken kilde, hvilket dyp taler stemmen som vil trøste? Tidsskriftet Roling Stone kåret nylig verdens 100 vakreste stemmer. Hvem vant? Aretha Franklin. I begrunnelsen for hvorfor hun ble valgt fremfor alle andre, står det at hun er honest og har total confidence. Kanskje gjelder dette også for stemmer som formidler legedom. Ærligheten er sentral, og tilliten til at det finnes en bærekraft som går langt ut over det et menneske kan by på.

Ørets misjon. Den viktigste forberedelsen når vi vil gi våre ord tyngde, er å lytte. Hvem eller hva skal vi lytte til? Vi trenger å lytte til skaperverket, til dets smerte og herlighet. På samme måte bør vi sette oss på huk og lytte til barna. Det er nødvendig å lytte til sin egen og andres gråt. Vi trenger å lytte til de som mer enn andre synes å være bærere av håp, og å lytte til de som har vært dypest nede – og snudd. Hvem vil ikke lytte til den stemmen som først brøt tausheten og befalte: «Det skal bli lys!»³ Iblant er det som om denne stemmen tar unødvendig lange pauser, men det er intet som tilsier at ikke du eller jeg nettopp i dag skal få høre Guds stemme og kjenne den igjen. Stemmen som aldri knuser et knekket siv eller slukker en rykende veke, men som utbrer retten og gir folkene håp.⁴

Det vi her har berørt: blikket, hendene, ordene, det lyttende øret og hjertet, er alle

>>

³ 1 Mos 1,3

⁴ Matt 12,18-21

«Hender kan stanse et farlig og feilaktig skritt.
De samme hendene kan peke ut en retning.»

Foto: Shutterstock

«< egenskaper som utmerker en god hyrde. Verden trenger gode gjeterer i mange sammenhenger. En gjeter vet også at det er nødvendig å lede sauene til beitemark. Alt for mange her i verden har altfor lite mat. Mest påtagelig og forferdelig er den fysiske sulten, men også sjelen kan være uttært av sult. Ikke minst blant de av oss som aldri har måttet be om det daglige brød. Hva har vi å leve av når himmel og jord står i brann?

Av fri vilje. En god hyrde gir sitt liv for sauene, sier Jesus i Johannesevangeliet. I samme kapittel understreker han at ingen tar hans liv. Han gir det av fri vilje og hevder å ha rett til å gi det og ta det tilbake.⁵ Dette er et nøkkelord for all utgivende kjærlighet. I en forstand råder jeg over det jeg vil og kan gi. Likevel må den som vil formidle helbredelse til vår verden, gi sitt liv. Det finnes ingen annen vei enn offerets vei, å begi seg ut på den tynne isen for å nå frem til en som er i nød. Å ta en sjanse. Samtidig tror jeg at Jesus anbefaler klokhet, man trenger å være sikret så

⁵ Joh 10,18

langt det er mulig, man bør ikke begi seg ut på tynn is med dårlig utstyr. Det trengs mye lys for den som våger seg inn i det store mørket for kjærlighetens skyld. Lys fra ord av Gud. Lys fra fellesskap med de som vil være med å bære og be. Lys fra gode eksempler og forbilder. Lys fra kjærlighetens motild – i handling og ord. Vi trenger, for å tale med apostelen Paulus, å modnes i den kjærlighet som er rik på innsikt og dømmekraft og kan avgjøre hva som er vesentlig.⁶

⁶ Fil 1,9

Brød og juice. Det som skaper de dypeste skader mellom land og mellom mennesker, er uforsonlighet. Derfor er det et ærerikt kall å få del i dette Bibelen kaller forsoningens tjeneste.⁷ Jeg tenker nettopp nå på en ung mann som har vært knuget av sviket fra en rusavhengig far. Etter en lang adskillelse prøvde de å møtes. Selv om faren mirakuløst hadde reist seg fra sitt misbruk, lå det bare alt for skjult bak de demninger som nå brast. Alt ble anklager og kaos, og det de begge skrek

⁷ 2 Kor 5,18-19

til hverandre, med og uten ord, var *aldri mer!* Likevel lå det noen nesten døde frø av tilgivelse og kjærlighet der, og i bakgrunnen var det noen som var med i bønn. En dag møttes far og sønn ved en tilfeldighet. Den ene kjører en varebil som distribuerer ferskpresset juice, den andre kjører ut brød. Litt sjenert utvekslet de gaver, brød og juice, utenfor butikken der de skulle levere varene. Ingen dyptloddende samtale, ingen av de som møttes der og da, er fortrolige med kirken, men jeg tenkte og kjente at det var en slags nattverd de feiret der på parkeringsplassen.

Dens dype innhold og virkning har ikke så mye med kunnskap å gjøre, langt mer med ordene vi pleier å si: «Kristi kropp, gitt for deg. Kristi blod, gitt for deg.»⁸

⁸ De liturgiske ordene ved nattverdutdelingen i mange svenske kirkesamfunn.

«Et såret menneske er ofte veldig følsomt for ordenes valør. Den som vil forsøke å trøste, må ofte lete lenge etter ordene.»

Hvordan var det med den andre delen av Jesu hilsen til Peter: «Du skal kalles ...». Jeg tror Wilfrid Stinnissen har funnet kjernen i et menneskes vei til helbredelse og helhet. Han sier: «Det er kjærligheten i et menneske som utgjør dets verdighet.» Noen har definert den åndelige veiledningens mål med disse ordene: That we will become great lovers. Det finnes intet større mål for vårt kjærlighets verk blant mennesker, uansett om vi kaller oss profesjonelle eller lekmenn, enn dette: at den vi møter som har et sluknet blikk, skal få bli den elskede, for så å kunne bli den elskende. Det trenges gode hyrder i vår verden, og de som vet hvordan det er å være ensom og ubeskyttet er neppe de verste. Tvert om! •

Denne artikkelen har tidligere stått i STREK nr. 1 2023. Trykket med tillatelse.

Paulus' første brev til korinterne, kapittel 13

Kjærlighetens
vei

Om jeg taler med menneskers og englers tunger,
men ikke har kjærlighet,
da er jeg bare drønnende malm eller en klingende bjelle.

Om jeg har profetisk gave,
kjenner alle hemmeligheter og eier all kunnskap,
om jeg har all tro så jeg kan flytte fjell,
men ikke har kjærlighet,
da er jeg intet.

Om jeg gir alt jeg eier til brød for de fattige,
ja, om jeg gir meg selv til å brennes,
men ikke har kjærlighet,
da har jeg ingen ting vunnet.

Kjærligheten er tålmodig, kjærligheten er velvillig,
den misunner ikke, [kjærligheten] skryter ikke, er ikke hovmodig.
Kjærligheten krenker ikke, søker ikke sitt eget,
er ikke oppfarende og gjemmer ikke på det onde.
Den gleder seg ikke over urett,
men har sin glede i sannheten.
Kjærligheten utholder alt, tror alt, håper alt, tåler alt.

Kjærligheten tar aldri slutt.
Profetgavene skal bli borte,
tungene skal tie
og kunnskapen forgå.
For vi forstår stykkevis og taler profetisk stykkevis.
Men når det fullkomne kommer,
skal det som er stykkevis, ta slutt.

Da jeg var barn, talte jeg som et barn, tenkte jeg som et barn,
forsto jeg som et barn.
Men da jeg ble voksen, la jeg av det barnslige.

Nå ser vi i et speil, i en gåte,
da skal vi se ansikt til ansikt.
Nå forstår jeg stykkevis,
da skal jeg erkjenne fullt ut, slik Gud kjenner meg fullt ut.

Så blir de stående, disse tre: tro, håp og kjærlighet.
Men størst blant dem er kjærligheten. •

Jesus forkynner radikal kjærlighet:

– Elsk deres fiender

Men til dere som hører på meg, sier jeg: Elsk deres fiender, gjør godt mot dem som hater dere, velsign dem som forbanner dere, og be for dem som mishandler dere. Slår noen deg på det ene kinnet, så by fram det andre også. Om noen tar fra deg kappen, så nekt ham heller ikke skjorten. Gi til hver den som ber deg, og om noen tar fra deg det som er ditt, så krev det ikke tilbake.

Som dere vil at andre skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem. At dere elsker dem som elsker dere, er det noe å takke dere for? Selv synd-

erne elsker dem de selv blir elsket av. Og om dere gjør godt mot dem som gjør godt mot dere, er det noe å takke dere for? Det gjør jo også synderne. Og om dere låner ut til dem dere venter å få igjen av, er det noe å takke dere for? Også syndere låner til syndere for å få like mye igjen. Nei! Elsk deres fiender, gjør godt og lån bort uten å vente noe igjen. Da skal lønnen deres bli stor, og dere skal være Den høyestes barn. For han er god mot de utakknemlige og onde.

Vær barmhjertige, slik deres Far er barmhjertig.

Luk 6,27–36

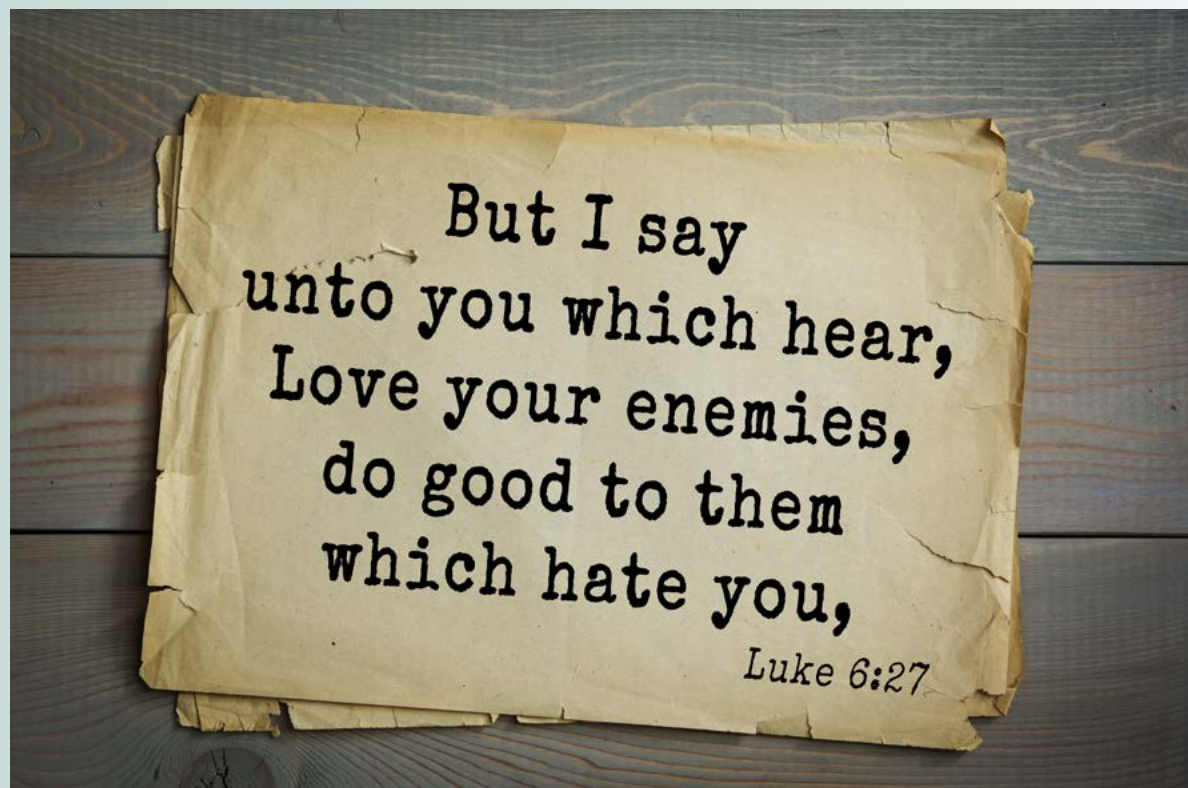

Foto: Shutterstock

Hans-Olav Mørk og Trond Akerø-Kleven laget boken *Gatesalmer* sammen.
Foto: Eivind Stoud Platou/Handverk

Gatesalmer

– våg å være, våg å synge

Vi lever i en vanskelig tid. Mange tilbyr fluktveier, inn i rusen eller ut på nettet. Men vi er skapt av Gud til å være mennesker her. Det er her vi kan elske og skape forandring. Her trenger vi også et håp som er forankret utenfor verden, og sanger som kan bære håpet inn i vårt aller innerste. Derfor lager vi boka *Gatesalmer*.

Av Hans-Olav Mørk

Mange av tekstene speiler erfaringer fra jeg var gateprest i Kirkens Bymisjon i Oslo. Under covid-epidemien la jeg mange tekster ut på Facebook. En dag fikk jeg e-post fra Trond Akerø-Kleven med melodier til 75 tekster. Slik startet arbeidet med boka, en kunstbok med fotografier, tekster og noter. Hver sang har en meditativ kommentar og bibelhenvisninger som åpner større rom av mening.

Vi tenner lys i mørke kirkevinduer og inviterer til sangkvelder. Det skaper fellesskap som gir mot til å leve og mot til å tro. Som gateprest skrev jeg teksten «Våg å være» til en konsert mot rus. Mange har fortalt at den har betydd mye for dem. Gud har vist oss sitt åpne og ærlige ansikt i Menneskesønnen, Jesus Kristus. Derfor kan også vi våge å være ærlige mot oss selv, mot hverandre og mot Gud.

Våg å være – våg å synge! •

>>

<<

Gatesalmer

Følg oss på www.gatesalmer.com >>

Foto: Eivind Stoud Platou/Handverk

Våg å være

Våg å være ærlig.
Våg å være fri.
Våg å føle det du gjør.
Si det du vil si.
Kanskje de som holder munn,
er reddere enn deg.
Der hvor alt er gått i lås,
må noen åpne vei.

Våg å være sårbar.
Ingen er av stein.
Våg å vise hvor du står.
Stå på egne bein.
Sterk er den som ser seg om

og velger veien selv.
Kanskje de som gjør deg vondt,
er svakest likevel.

Våg å være nykter.
Våg å leve nå.
Syng, om det er det du vil.
Gråt litt, om du må.
Livet er for kort til flukt.
Bruk det mens du kan.
Noen trenger alt du er,
og at du er sann.

Hans-Olav Mørk 1989

Logoen til *Gatesalmer* er laget med bokstaver som designer Eivind har hentet fra forskjellige gateskilt. Foto: Eivind Stoud Platou/Handverk

Tro, håp og kjærlighet

Tro er et lite ord,
men det lyser klart.
Høyt som en morgenstjerne
løfter det blikket ditt
når natten har vart og vart.

Håp er et lite ord,
men det bærer langt.
Trassig som spurvevinger
løfter det hjertet ditt
når livet er blitt for trangt.

Kjærlighet er et ord,
men det rommer alt,
alt du har trodd og håpet,
alt du har kjempet for,
hver stjerne, hver spurv som falt.

Hans-Olav Mørk 2016

Våg å la stemmen din stige

Våg å la stemmen din stige,
åpne det innerste i deg,
vinden fra hjertet og blodet,
varmen som er i deg selv.
Våg å la tonene leke,
løpe som barn fra din strupe,
formet med leppenes mykhet,
klare som is likevel.

Alt som vil holde den nede,
alt som vil stenge den inne,
menneskers nei til ditt hjerte,
menneskers hån mot din sang,
la det passere som skyer,
tross det som regn i ditt ansikt.
Aldri la sangen din synke.
Aldri la taushet bli lang.

Pusten er Skaperens gave.
Sangen som flyter på vinden,
bor fra begynnelsen i oss,
helt siden jorda var ny.
Skaperen ga deg en stemme.
Løft den i takk og med glede.
Aldri la sangen din stilne,
la den få danse og fly.

Vinden kan holde tilbake,
vente til tiden er kommet,
reise seg da i sin styrke,
stå i selvfølgelig trass.
Ingen kan avvise stormen.
Ingen kan stenge den inne.
Våg å la stemmen din stige.
Syng når den krever sin plass.

Hans-Olav Mørk 2024

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Risøy folkehøgskole**. Fotografer er Morten Røsås, Per Arne Kvamsø og William Alexander Paul.

Ikke gå ut på dato

Av Marie Wiland

Vi kan ikke forvente at all undervisning og alle aktiviteter vi tilbyr er like populære hos alle elevene hele tiden. Men når vi konsekvent får dårlige tilbakemeldinger på et område – og det i tillegg er en kjernevirksomhet – hva gjør vi da? På Lundheim folkehøgskole hadde dette lenge vært situasjonen for fellesfagene. Til slutt valgte de å ta tak i det.

Vi hadde gått oss litt fast, forteller Kristian Holte, assisterende rektor på Lundheim. Til tross for at elevenes tilbakemeldinger viste at fellesfagene ikke traff helt, var fagtilbudet uendret gjennom flere år. Når det var snakk om å gjøre endringer, merket Kristian også at det var knyttet mye følelser til fellesfagene. Enkelte kunne ta det som en personlig fornærmelse når antall timer, innhold og metodikk ble tatt opp. Mange av lærerne underviste også i sine hjertesaker.

Kristian understreker at alle lærerne gjorde en veldig god jobb. De var og er svært kompetente. Men skolen kom til et punkt der noe måtte gjøres. Fellesfagene var en viktig formidlingsarena for skolens arbeid med verdier og en sentral del av elevenes dannelsesreise.

– Når det vi ønsket å gi elevene, ikke traff, måtte noe gjøres.

De valgte å gjøre litt forskjellige type endringer. Noen fellesfag ble skiftet helt ut, andre endret bare navn. Undervisningen ble også lagt til andre ukedager. Endringsprosessen foregikk over flere år og ga etter hvert gode resultater.

Faget fellessang gikk fra å hete *Allsang* til *På grensen til allsang* til å ende opp som *Beat4Beat*.

«Vi har dype, solide røtter, men vi må være i bevegelse, og det gjelder hele skoletilbudet.»

– Kristian Holte

– Dette løftet sangbiten. Vi fikk inn litt historie og ikke minst konkurranse. I stedet for å true elevene til å synge, fikk vi – gjennom et konsept de kjente til fra TV og ved bruk av konkurranse – elevene til å synge igjen!

To timer hver tirsdag morgen kan elevene nå velge mellom flere aktiviteter og nivå i det nye faget *Lek & bevegelse*. Gruppene endres flere ganger i løpet av året. På den måten fikk de inn mer fysisk bevegelse på en måte som passet for elevene.

Fagene *Tro og Livssyn* og *Vindu mot verden* var det tidligere faget *Kulturkunnskap*. Fra å være et rent kulturkunnskaps fag har *Vindu mot verden* fått en dreining mot det som rører seg utenfor Lundheim, både lokalt og internasjonalt. *Tro og livssyn* handler om etikk, tro, tvil og hvordan de former verdier, holdninger og praksis.

Livsmestring er et nytt fag om «alt det elevene bør høre noe om». Tematikken spenner fra nettvett til kjærlighet, vennskap og sorg.

Formidlingen av innholdet i fellesfagene har vært en sentral del av endringsprosessen. Dobbeltimer med foredrag er det nesten slutt på. Nå bruker de andre metoder og inndelinger av elevgruppa. Timene er ofte en blanding av litt informasjon, litt diskusjon og litt gruppearbeid.

– Vårt budskap – innholdet er det samme, men vi har funnet nye måter å pakke det inn på som vekker elevenes interesse.

Med mye følelser og eierskap til fagområder kan endringer være krevende, men Kristian forteller at prosessen har gått veldig greit.

– Fordelen med at noe er overmodent, er at da må vi! Men Kristian skulle gjerne sett at de hadde begynt denne prosessen litt før. Han roser også fellesfaglærerne.

– Det er krevende å klare å treffe alle elevene på en gang.

Skolen har derfor også innimellom tilbudt nivådelt undervisning og latt elevene velge hvilken gruppe de vil delta i. Dette var noe de brukte lang tid på å diskutere seg fram til, men de opplever at eleven jevnt over kjenner seg selv og trives med denne løsningen.

Noen lærere tok en pause fra fellesfag og nye stemmer fikk slippe til. Lærerne fikk gjerne en ny «makker eller sidekick». I tillegg ble det laget semester planer for fellesfagene

slik at skolen fikk en oversikt over hva de hadde gjort fra år til år. Skolen arrangerer også temauker der alle fellesfagene har felles fokus. Alt dette øker faglig sammenheng og gir bedre oversikt for skolen og lærerne.

Arbeidet har gitt resultater. Kristian forteller at på midtevalueringen før jul fikk fellesfagene «all time high!». Skolen har aldri før fått så gode tilbakemeldinger på fellesfagene. Dette gir også motivasjon til å ta tak i endringer på andre områder:

–Vi er blitt mer opptatt av ikke å stå i ro, ikke stå fast. Vi har dype, solide røtter, men vi må være i bevegelse, og det gjelder hele skoletilbudet. Elevene krever noe annet i dag enn for fem, ti eller femten eller år siden. Det er naturlig at vi er i bevegelse. Vi må ikke gå ut på dato!

Kristian synes det er «kult» at endringen

«Når det vi ønsket å gi elevene, ikke traff, måtte noe gjøres.»

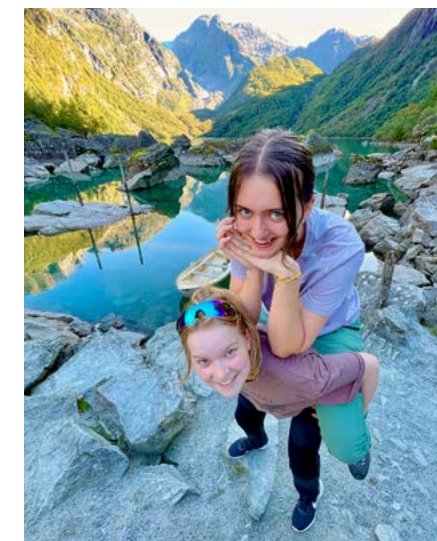
– Kristian Holte

mest består i navn, plassering på timeplanen og litt metodikk.

– Innhold og hva vi som skole ønsker stå for og vil formidle, er egentlig ganske likt det vi gjorde før. Det viser at vi ikke endrer for å «go with the flow» eller «please» elevene våre. Men vi ønsker å ta dem på alvor.

Kristian legger likevel ikke skjul på at endring er krevende og det er noe av forklaringen på at de lenge bortforklarte de dårlige tilbakemeldingene.

– Jeg vet ikke om vi er i noen posisjon der vi skal forsøke å lære andre skoler noe, men vi har hatt gode erfaringer i endringsarbeid og innovasjon på skolen med å snakke åpent og høyt om at vi vinner og lærer sammen. Nelson Mandela sa: «Jeg taper aldri, enten vinner jeg eller så lærer jeg.» Kritiske tilbakemeldinger fra elevene gjør vondt og bør gjøre litt vondt, men det er ikke verdens undergang. Det ligger et stort mulighetsrom i slike tilbakemeldinger. Vi dykket ned i det, lot det gjøre litt vondt, jobbet hardt og omstilte oss og fikk god effekt av dette. •

Vi er nødt til å snakke sammen

Om dialog, verdier og fellesskap i folkehøgskolen

Jeg er på tillitsvalgtkonferansen. For andre året på rad kommer det innspill om samarbeid, om sammenslåing – og om at vi må våge å ta den vanskelige saken.

Ikke Israel–Palestina denne gangen, men folkehøgskolen selv: folkehøgskoleloven, menneskerettigheter, mangfold, og spørsmålet om hva det vil si å være en folkehøgskole for alle.

Responsen er gjenkjennelig. Vi svarer forsiktig, viser til prosesser i styrende organer. Noen – på begge sider av folkehøgskolegjerdet – sier at de er lei av å snakke om dette, at vi må komme oss videre. Men videre til hva? Hvilken sak er det vi ikke orker å ta?

Saken handler om at enkelte kristne folkehøgskoler benytter fritaksretten når det gjelder ansettelser, med henvisning til lojalitet til skolens verdigrunnlag generelt, og livssyn spesielt. Eller sagt mer direkte: homofili. Og om hvor stort det demokratiske rommet i folkehøgskolen skal være.

Midt i dette glemmer vi noe grunnleggende. Folkehøgskolen er et demokratisk skoleslag. Vi arbeider med danning, aktivt medborgerskap, menneskeverd og menneskerettigheter. Og dialogen er vårt viktigste redskap. Likevel tar vi ikke samtalen denne gangen heller. Hvorfor ikke? Handler det om mot, lojalitet, feighet, troskap – eller en blanding av alt dette?

Dialog – men hva slags?

I folkehøgskolen omtales dialog ofte som selve metoden. Samtidig er det sjelden vi spør hva vi egentlig legger i begrepet. For dialog er ikke én ting. Den kan være utforskende, veiledende, konfronterende, forsonende. Noen ganger er den åpen og likeverdig, andre ganger

asymmetrisk og rammet av ansvar og rolle.

En utbredt forestilling er at dialog forutsetter verdinøytralitet. Det tror jeg er en misforståelse. All dialog foregår innenfor verdier, forforståelser og livssyn. Spørsmålet er ikke om vi har dem, men om vi erkjenner dem – og om vi er villige til å la dem prøves i møte med andre.

Dialogisk åpenhet handler ikke om fravær av standpunkt, men om vilje til å stå i samtale med risiko for eget syn. En skole kan ha et tydelig verdigrunnlag og samtidig være dialogisk. Dialogen bryter først sammen når verdigrunnlaget brukes som slutt punkt for samtale, ikke som utgangspunkt.

Et konkret brennpunkt: Tillitsvalgtkonferansen

På tillitsvalgtkonferansen har frilynte representanter to år på rad etterlyst tydeligere fokus på homofili og på verdigrunnlaget ved enkelte kristne folkehøgskoler. Begrunnelsen har vært at deler av dette verdigrunnlaget oppleves å ligge utenfor det som bør høre hjemme i folkehøgskolelandskapet.

Kristne folkehøgskoler har på sin side ønsket at denne samtalen tas i andre fora enn i felles samlinger mellom frilynt og kristent skoleslag. Begrunnelsen har ofte vært at rammene ikke oppleves som trygge, eller at dialogen allerede er normativt styrt.

For meg skaper dette et dypt dilemma. Jeg liker ikke at mitt eget skoleslag trekker seg unna fellesarenaer når samtalen blir krevende. Samtidig reagerer jeg på at dialog

brukes som begrunnelse for å definere andre ut av fellesskapet. Begge reaksjonene svekker dialogen: den ene ved å unngå den, den andre ved å lukke den.

I ordskiftet finnes det også en tendens som gjør meg urolig: at uenighet i verdispørsmål beveger seg fra kritikk til delegitimering. Noen uttrykker det som at enkelte skoler «ikke hører hjemme» i folkehøgskolelandskapet, eller i ytterste konsekvens ikke har livets rett der, fordi verdigrunnlaget oppleves uforenlig med det man selv ser som grunnleggende verdier. Andre svarer med å antyde at dersom fellesskapet ikke kan romme dem, må man finne andre arenaer – eller i verste fall vurdere brudd.

Jeg skriver ikke dette for å peke ut personer, men fordi mekanismen er viktig: Når dialogens mål blir å avgjøre hvem som får være med, ikke hvordan vi lever med uenighet, endrer dialogen karakter.

Et tankeeksperiment: som om Stortinget deltes etter verdigrunnlag

Her hjelper et bilde: Tenk om vi delte Stortinget i en «kristen» og en «frilynt» del – ikke etter politiske uenigheter, men etter verdigrunnlag. De fleste ville reagert. I et demokrati forventer vi at grunnleggende uenighet håndteres innenfor samme institusjonelle ramme, gjennom samtale, forhandling og avgrensninger som alle kan leve med – ikke gjennom strukturell separasjon.

Folkehøgskolen står selvfølgelig ikke over politikken. Men som dannelsesinstitusjon burde

Av Geir Leklem Ertzgaard,
lærer på Solborg folkehøgskole

«Dialog er ikke fravær av konflikt, men vilje til å stå i den uten å bryte relasjonen.»

Foto: Shutterstock

den tåle å være et øvingsrom for nettopp dette: å leve med uenighet uten å oppløse fellesskapet.

Min historie

Jeg vil dele min egen historie, fordi den har lært meg noe om lojalitet, frykt og forandring.

Jeg ble kristen som ung voksen. Foreldrene mine var ikke kristne. Min mor bar på traumer fra en streng baptistisk oppvekst, der helvetes mørke lå tungt over verdensbildet. Min far var fritenkende og livsglad, og hans første reaksjon da jeg – skjelvende og usikker – fortalte at jeg var blitt kristen, var at han syntes det var trist at vi nå ikke kunne sitte sammen, ta en øl og se på damene.

Det som først trakk meg mot kristendommen, var tanken om å vende det andre kinn, om tro, håp og kjærlighet. Men tiden som fulgte ble også en reise i tilpasning. Jeg lærte at kvinnelige prester var problematisk. At homofili handlet om handling, ikke legning. Nattverd våget jeg meg først til etter flere år, da jeg endelig følte meg verdig.

Senere merket jeg at noe strammet seg i meg. Jeg ble utbrent som 23-åring, tok en pause, reiste til Afrika igjen – og begynte å stille spørsmål. Om kvinner og prestedtjeneste. Om frelse. Om alle de millionene som

aldri hadde hørt evangeliet. Var de fortapt?

Spørsmålet om kvinnelige prester ryddet jeg relativt raskt av veien, teologisk. Bibelen kan ikke leses som en enkel fasit. Den må leses i sammenheng, i spenning, med historisk bevissthet.

Homofili var vanskeligere. Ikke bare teologisk, men menneskelig. Jeg forsøkte å finne kompromisser, mellomposisjoner – helt til en enkel setning traff meg:

«Så du sier at jeg kan leve slik, men at det likevel er feil?»

Da forsto jeg at jeg måtte velge ærlighet. Overfor meg selv. Overfor andre. Og i ettertid har jeg sett hvor lenge mange holdt igjen, hvor ofte begrunnelsen var at «det var så vanskelig». Min frustrasjon er ikke at folk skifter mening. Den er at det ofte tar så lang tid før man våger å stå i ubehaget og ta samtalen åpent.

Forkynnelse, dialog og rammer

Denne erfaringen gjør meg også opptatt av dagens debatt om forkynnelse i folkehøgskolen. Fra frilynt hold hevdes det ofte at forkynnelse ikke kan være dialogisk. Kristne folkehøgskoler svarer at forkynnelse kan inngå i dialog, så lenge den ikke innebærer tvang til omvendelse, men forstås som meningsbæring.

Her mener jeg vi trenger større presisjon.

Det er legitimt å problematisere rammene: Når oppmøte er obligatorisk, ligger det en form for institusjonell tvang i situasjonen, uavhengig av intensjon. Samtidig er det også mulig å tenke at meningsbæring – tydelig trostale – kan være en del av et mangfoldig livssynsrom, så lenge det finnes reelt rom for motstemme og samtale i etterkant. Spørsmålet lar seg derfor vanskelig løse med enkle forbud eller absolutte avvisninger.

Avslutning

Jeg er fortsatt kristen, selv om jeg er ambivalent til ordet. For det setter meg raskt i bås. Og ingenting av dette lar seg forstå i enkle kategorier.

Det jeg er sikker på, er dette: Vi er nødt til å snakke sammen. Ikke for å bli enige, men for å holde fellesskapet åpent. Dialog er ikke fravær av konflikt, men vilje til å stå i den uten å bryte relasjonen.

Folkehøgskolen kan ikke lære unge mennesker demokratisk uenighet dersom den ikke selv våger å praktisere den.

Frihet til å være tro mot egne verdier, også når de er omstridte, og vilje til å stå i dialog med andre som mener noe annet, er ikke motsetninger. De er forutsetninger for hverandre. •

Elevene i undersøkelsen beskriver et inkluderende og sosialt miljø som gir rom for personlig vekst, mestring og faglig utvikling. Foto: Signe F. Reknes, Valdres folkehøgskole

EPSI 2025:

Høy tilfredshet tross lave forventninger

Av Mette Røstum

Folkehøgskolene har alltid fått svært god karakter av tidligere elever. De nyeste tallene fra EPSI Norge viser at tilfredsheten denne gangen er den høyeste på fem år. Samtidig ser vi at forventningene til folkehøgskole er ikke spesielt høye.

EPSI Rating Norge gjennomførte i fjor høst en undersøkelse for å avdekke tilfredsheten i utdanningsløpet. For 14. år på rad er tilfredsheten blant elever ved norske folkehøgskoler målt.

Elever ved norske folkehøgskoler er langt mer fornøyde med skolen sin enn studenter ved universiteter og høyskoler. De er også mer fornøyde enn de som er i førstegangstjeneste.

- Folkehøgskolene får gjennomgående meget gode skussmål. Elevene beskriver et inkluderende og sosialt miljø som gir rom for personlig vekst, mestring og faglig utvikling. Det er ikke overraskende at flertallet anbefaler venner å ta et år på folkehøgskole, sier Fredrik Høst, daglig leder i EPSI Norge.

Fornøyde med lærerne og det sosiale miljøet

Skoleslaget får spesielt høy karakter for:

- Lærernes faglige kompetanse
- Lærernes evne til å engasjere
- Personalets serviceinnstilling
- Det sosiale miljøet på skolen
- Standarden på skolens internater
- De ansattes evne til å gi råd og veiledning

Folkehøgskolene får også høy skår på «verdi for pengene», spesielt når det gjelder skolens studieturer.

Stor framgang på faglig plan

Ved å se på produktkvaliteten, så ser vi at det har vært jevn framgang de siste fem årene.

Elevene er mer fornøyde med maten på folkehøgskolen, og variasjon er en viktig faktor for matopplevelsen.

Produktkvalitet omfatter blant annet det faglige innholdet, lærernes faglige kompetanse, mat og kosthold og standarden på skolens internat.

For to år tilbake pekte EPSI Norge på at det er innen produktkvalitet folkehøgskolene har mest å vinne for å øke tilfredsheten ytterligere. Slik er det fortsatt, og det er gledelig å se at skolene har klart å forbedre seg på dette punktet.

Den faglige opplevelsen av året vurderes altså høyere enn tidligere år. Elevene gir også høyere skår på påstander som:

- Året på folkehøgskole har gjort meg mer sikker på hva jeg ønsker å gjøre videre
- Året på folkehøgskole har gitt meg et faglig løft
- Året på folkehøgskole ga meg økt motivasjon og lyst til å lære

Lave forventninger til folkehøgskoleåret

Forventningene til folkehøgskole er ikke spesielt høye. På noen områder er forventningene lavere enn tidligere. Det gjelder forventninger til det faglige innholdet på skolen, til det sosiale miljøet på skolen og, til mat og kosthold og standarden på skolens internat. Her har vi sett en gradvis nedgang siden 2020. Heldigvis blir forventningene overgått siden vi ser så positive resultater. Men vi kan spørre oss hvorfor de har så lave forventninger. Vi ser at på dimensjonen Image, så gir elevene folkehøgskolene høyere skår.

Spørsmålet elevene i undersøkelsen får er «Tenk over de forventningene du hadde til skolen din før du startet».

Image har blitt en viktigere driver siden 2020

Vi ser en økning i dimensjonen Image/renommé fra i fjor. Økningen gjelder alle fire spørsmålene som å ha dyktige lærere, være skoler hvor elevene trives, bidra til personlig utvikling hos elevene og ha et godt faglig innhold.

Spørsmålet som stilles er «Hvilket inntrykk tror du folk flest har av folkehøgskolene når det gjelder xx?» Image er dimensjonen som har størst endring de siste fem årene. Folkehøgskolens rykte og renommé er altså på vei opp.

Elevene ønsker variasjon i maten

Elevene er mer fornøyde med maten på skolen i denne runden. På spørsmålet Hvordan vurderer du mat og kosthold på skolen, så er snittverdien i 2025 på 75,6. Det er en ganske solid oppgang fra de siste fire årene.

Variasjon er en viktig faktor for matopplevelsen. 48% markerer variasjon som forbedringspotensiale. På den andre siden ser vi at 39% av de som nevner noe positivt om maten på folkehøgskole, nevner variasjon.

På spørsmålet Hva skal til for at matopplevelsen blir bedre, så svarer elevene:

- Variasjon 48%
- Mer frukt og grønt 44%
- At elever kan være med og bestemme 39%
- Bedre kvalitet på råvarer
- Annet 17 %)

Selv om ikke mattilbudet er det viktigste for elevtilfredsheten, så er det et visst minimumskrav. Vi ser at elevene ønsker sunn og variert mat og har ikke urealistiske forventninger om hotellstandard.

– Folkehøgskolene får gjennomgående meget gode skussmål, sier Fredrik Høst, daglig leder i EPSI Norge.

Verdi for pengene

Folkehøgskolene får høy skår på «verdi for pengene», spesielt når det gjelder skolens studieturer.

Kanskje er dette fordi alt annet i samfunnet er blitt dyrt? Elevene synes de får verdi for pengene på folkehøgskole. Å reise har også blitt dyrere, og elevene opplever muligens at de får oppleve mer for pengene når de reiser med folkehøgskolen enn om de skulle reist på egen hånd.

Velger folkehøgskole fordi venner har anbefalt det

Anbefalingsgraden har økt og er den høyeste siden 2021. Dette vet vi er viktig for rekrutteringen videre. 43% av elevene oppgir at de valgte folkehøgskole på grunn av anbefaling fra familie og venner. Det er også en positiv sammenheng mellom skåret på elevtilfredshet og anbefalingsgrad. Altså jo høyere skår på elevtilfredsheten, jo større andel vil anbefale andre å gå på skolen.

Høy tilfredshet ved de kristne folkehøgskolene

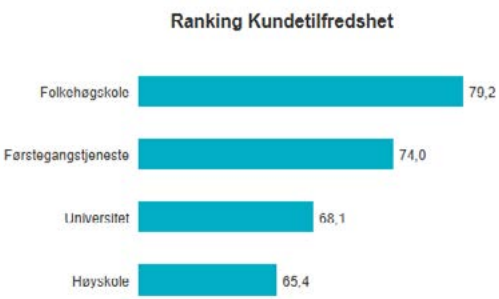
Vi ser at tilfredsheten blant elever ved de kristne folkehøgskolene har steget sammenlignet med i fjor.

Elevene ved kristne folkehøgskole er særlig fornøyd med lærernes faglige kompetanse og standarden på internatet, begge faktorer innen produktkvalitet. Elevene ved frilynte skoler skårer litt høyere på forventninger til det faglige.

Elevtilfredsheten er noenlunde den samme uavhengig av linjetype.

>>

<< **Betydningsfullt år**
EPSI skriver i sin rapport at folkehøgskolene lykkes meget godt med å skape gode elev-opplevelser. Mange omtaler i intervjuene året som både betydningsfullt og et minne for livet. Det inkluderende miljøet og det at man får mange nye venner er noe som fremheves. Lærerne får nok en gang mye kudos, og bidrar til en trygg og inspirerende hverdag. Elevene gir uttrykk for høy anbefalingsgrad. •

Elever ved norske folkehøgskoler er langt mer fornøyde med skolen sin enn studenter ved universiteter og høgskoler, viser den nyeste EPSI-undersøkelsen.

EPSI

EPSI Rating Norge gjennomførte i fjor høst en undersøkelse for å avdekke tilfredsheten i utdanningsløpet. For 14. gang har EPSI målt tilfredsheten blant elever ved norske folkehøgskoler. Resultatene for folkehøgskolene baserer seg på intervjuer med 258 elever fra ulike skoler. Siden målingen startet i 2013 har folkehøgskoleelevene tronet øverst som landets aller mest fornøyde elever. På en skala opp til 100 der høgskoler og universitet får poengsum på henholdsvis 65,4 og 68,1, havner folkehøgskolene på 79,2. Førstegangstjenesten får en skår på 74,0.

Spennende med ny fagskoleutdanning for ansatte i folkehøgskolen

Nå kommer en ny utdanning for ikke-pedagogisk ansatte i folkehøgskolen. Målet er at den skal gjøre de ansatte tryggere i møte med unge voksne.

Tekst og foto: Henning Raae

På folkehøgskolene rundt om i landet er det i tillegg til lærerne, en rekke praktisk ansatte i ulike roller. Dette er ansatte med forskjellige fagutdanninger, som gjennom skolehverdagen har mye elevkontakt. Rektor ved Toten Folkehøgskole, Live Hokstad, tok selv kontakt med Fagskolen Innlandet da hun fikk ideen om å lage en utdanning for nettopp denne kontakten.

- Vi har manglet et fagskoletilbud til våre ansatte, sier Hokstad og legger til:
- Vi har mange i praktisk personale med tett elevkontakt. Det er deres erfaringer og tilbakemeldinger som har vært utløsende for utviklingen av dette studiet.

Å gjøre det riktig

Gry Iren Alstad Sundbakken er en av dem. Hun jobber som kjøkkensjef på Toten folkehøgskole og ser med forventning frem til at utdanningen skal settes i gang.

- Jeg gleder meg. Dette er noe vi har snakket om en stund, sier Sundbakken.
- Daglig er hun involvert i de unge voksnes

hverdag på skolen.

- Vi er tett på, og det gjør oss tryggere i denne delen av jobben. Det er viktig å kunne utføre arbeidet med visshet om at vi hele tiden gjør det riktige, sier Sundbakken.
- Representanter fra både Toten folkehøgskole og Musikkfolkehøgskolen Viken har bidratt inn i utviklingen av utdanningen.

Spennende

Monica Skarseth Nilssen er lærer ved helsefagavdelingen på Fagskolen Innlandet. Hun har vært prosjektleder for utviklingen av denne nye utdanningen.

- Vi har gjennomført gode workshops, samt sørget for bred og god representasjon i gruppa, sier Nilssen og fortsetter:
- Det resulterte i mange gode innspill. Det har vært veldig spennende og engasjerende å jobbe med utviklingen av denne utdanningen.
- I prosjektgruppa har det vært med representanter fra de to forbundene Noregs Kristelege Folkehøgskolelag og Folkehøgskoleforbundet, ansatte på lokale folkehøgskoler, ansatte med erfaring fra internat, mulige studenter og flere lærere fra Fagskolen Innlandet.

Arbeidet har resultert i en utdanning bestående av to moduler på 15 studiepoeng hver. De to modulene tar for seg blant annet:

- Rollen som ansatt og rollemodell i folkehøgskolen
- Ungdomskunnskap, fellesskap og helhetlig helse
- Kommunikasjon, veiledning og håndtering av krevende situasjoner
- Målet er å styrke ansatte i møte med

Gry Iren Alstad Sundbakken jobber som kjøkkensjef på Toten folkehøgskole og ser med forventning frem til at utdanningen skal settes i gang.

unge voksne og bidra til et trygt, inkluderende og helsefremmende skolemiljø, sier Nilssen.

Studentgrunnlag

Det er også jobbet mye med å tenke bredere i forhold til studentgrunnlag inn til utdanningen.

- Vi sikter mot å tilpasse utdanning slik at den kan passe flere steder hvor det jobber folk med unge voksne i ulike situasjoner, sier Nilssen.
- Utdanningen skal starte fra høsten 2026, og vil være søkbar i fagskolens lokale søkeportal.
- De ansatte denne utdanningen er laget for er en svært viktig ressurs inn i folkehøgskolen. De kommer tett på elevene og det er viktig at de er trygge i rollen sin, slik at de kan stå i og håndtere ulike typer situasjoner, sier Nilssen. •

«Vi har mange i praktisk personale med tett elevkontakt. Det er deres erfaringer og tilbakemeldinger som har vært utløsende for utviklingen av dette studiet.»

- Live Hokstad

«De ansatte denne utdanningen er laget for er en svært viktig ressurs inn i folkehøgskolen.»

- Monica Skarseth Nilssen

En bussjåfør, en bussjåfør

Foto: Shutterstock

En god dag på jobben

Av Morten Granerud,
lærer på Sjøholt folkehøgskole

Spalten heter «En god dag på jobb». Som folkehøgskolelærer er jeg såpass heldig at jeg opplever flere gode dager på jobb. Så i stedet for å beskrive én god dag jeg har hatt på jobb, har jeg lyst til å skrive om en aktivitet som, kanskje noe overraskende, ofte bidrar til at jeg har en god dag på jobb. Og det er å kjøre minibuss.

«En bussjåfør, en bussjåfør, det er en mann med godt humør», slik går sangen. Da jeg var liten, stusset jeg over denne påstanden. Det var liksom ikke noe som slo meg som «logisk tvingende». Men etter at jeg selv ble bussjåfør, eller hvert fall minibussjåfør, tror jeg at jeg forstår det bedre.

Jeg husker godt første gangen jeg kjørte elever fram og tilbake til en skoleaktivitet etter å ha bestått førerprøven. Vi hadde vært i en svømmehall, og elevene var forståelig nok slitne på vei hjem. Og da jeg tittet i speilet, så jeg en som sov i setet sitt. Det var sikkert ikke så rart, men som en førstegangssjåfør føltes det likevel som en tillitserklæring om at det å sove i baksetet mens jeg kjører, er trygt og godt.

Siden har jeg opplevd mange andre vakre øyeblikk som minibussjåfør. Jeg husker for eksempel da jeg så gutten i et nyutsprunget

kjærestepar falle i søvn på sin utkåredes skulder, hvis varme smil jeg sent vil glemme. En annen gang fikk jeg være vitne til flere intense runder med «Among us», da så å si alle i klassen satt og spilte sammen på mobilene sine.

Jeg har fått være tilhører til latterkrampesom ingen ende vil ta, og til de gode samtalene om både stort og smått. Jeg har vært med i allsangseanser så heftige at jeg knapt har hatt stemme igjen når vi var fremme. Og jeg har sågar blitt tatt i fartskontroll på kassetur. Det var åpenbart ikke så kult for meg, men det ble uunngåelig et øyeblikk som elevene ikke lot vær å sette pris på.

I skrivende stund har klassen min nettopp unnagjort en kassetur til plassen Smørhamn, noe som inkluderer cirka fire-fem timers kjøring hver vei. Men lange kjøreturer på vestlandet er egentlig et privilegium. Da kjører man ofte i naturomgivelser som er så vakre, at deres tiltrekningskraft på øye er såpass stor at den nesten er å anses som trafikkfarlig. Et høydepunkt for meg dette året, var da vi på vei til Røros på førjulstur kjørte gjennom vakkert snøkledd vinterlandskap mens Bach sin «Sinfonia» fra Juleoratoriet spiltes på lydanlegget. Da var den audiovisuelle

opplevelsen nær sagt fullkommen.

Gjennom et folkehøgskoleår kan høydepunkt oppstå på de forunderligste plasser, også i minibussen. Hvis du som leser dette er så heldig at du titt og ofte kjører minibuss i din jobbhverdag, så vil jeg oppfordre deg til å være årvåken for disse potensielle vakre øyeblikkene. Da vil jeg påstå at sjansen din øker for at du og kan få en god dag på jobben. •

«Jeg har vært med i allsangseanser så heftige at jeg knapt har hatt stemme igjen når vi var fremme.»

Sikkerhet og beredskap i folkehøgskolen, Sjømannskirken tilbyr øvelser

Av Kjersti Versto Roheim, styreleder i NKF

På rektormøtet i januar hadde Jan Stellef Rønningen, beredskapsleder og Stein Vangen, ambulerende sjømannsprest på Flippinene, en bolk om sikkerhet og beredskap for folkehøgskolene. Mange folkehøgskoler har beredskapsavtale med Sjømannskirken. Alle skoler vil kunne få hjelp ved akutte hendelser. Dersom skolen er medlem, kan Sjømannskirken i tillegg tilby øvelser for krisestab, personale og eventuelt elevene. Jan Stellef Rønningen startet med å rose folkehøgskolene for hvor mye som blir «produsert» av helse og fellesskap igjennom skoleåret.

Beredskap handler mye om intern/ekstern kommunikasjon og balansen mellom å være «kriseeier» og en omsorgsfull person for de det gjelder. Håndteringen av pårørende vokser ut over det man ser i startfasen, og den vil vare lengre. Det er et tema som er vanskelig, men også viktig å øve på. Alt som kan gjøres av forebyggende arbeid under normal drift, vil komme godt med i krisetid. Å trene i fredstid vil være til nytte i krisetid.

Psykososial rådgiver

Sjømannskirken har lang erfaring i å bidra som psykososiale rådgivere. Flere medarbeidere er ambulerende og reiser rundt. Det er god kontakt med Utenriksdepartementet, og medarbeiderne jobber nå i hele verden, ikke bare der det er sjø og hav. Rønningen påpeker at det trengs mange roller i en krisestab. To som må være på plass, er ansvar for kommunikasjon og ansvaret for å være psykososial rådgiver. Det er viktig å anerkjenne krisen, sier Rønningen og Vangen. Det verste i ettertid er «business as usu-

al», som kan virke som om man ikke bryr seg om hendelsen.

Hvordan kan man få mennesker til å bli trygge nok til å ta ansvar for situasjonen sin midt i en krise? Ritualer, minnemarkeringer og åpne lokaler er viktige for å gi litt trygghet i en usikker situasjon. I en folkehøgskolesammenheng er det også vesentlig å være klar over de som blir veldig følelsesmessig berørt, da det rører ved tidligere erfaringer, noe de har i ryggsekken.

Krisen kan deles opp i tre faktorer: Redning, ivaretagelse og kommunikasjon. Alle berører hverandre. Når situasjonen eskalerer, er det vesentlig å spørre hvem som eier krisen? Her kommer Rønningen med et praktisk tips til skolene: Lag en hjemmeside som ligger klar og som kan fylles ut med det som er aktuelt i situasjonen. Ha også en facebooktekst klar. Informasjon må komme tidlig ut, og hjemmesiden må ryddes raskt for det som kan virke støtende når hendelsen akkurat har

skjedd. Media vil vise interesse umiddelbart ved større hendelser. De kan også brukes positivt og er delvis nødvendig for kommunikasjonen. Vi må ikke bidra til at media «fryser mennesker fast», verken pårørende eller elever. Alle er sårbare i det øyeblikket krisen nettopp er skjedd. Et intervju da vil kunne medføre at de kjenner seg lite igjen senere. De er i en lang prosess og vil kunne måtte bearbeide enda mer dersom intervjuet blir gjort når vedkommende er i sjokk.

I en større krise vil det være mange det gjelder, oftest flere enn vi regner med. Både pårørende, berørte og befolkningen ellers vil vise støtte i større ulykker. Folkehøgskolene har elever fra hele landet, der ligger en ekstra utfordring i krisearbeidet. Det er fysisk avstand til hjemkommunen og mange kontakter må opprettes.

Miste kontrollen

Som kriseeier er det naturlig å føle at man

mister kontrollen. Kriseeier må ha en type regi, og det må vi øve på. Sjømannskirken anbefaler oppdateringer internt hver time. Er det ikke noe nytt, så er det også en informasjon. Det kan i alle fall gi følelsen av kontroll og trygghet i form av regi.

Rønningen og Vangen sier at resilience eller motstandskraften endrer seg og er på vikende front i samfunnet vårt. Kriser i utlandet medfører at vi må forholde oss til annen kultur og infrastruktur. Det er bra å tenke godt gjennom dette før reiser med elever. Nettverk i fredstid er likt nettverk i krise. Lokale samarbeidspartnere kan bli viktige ved utenlandsreiser. Ved reiser til eksotiske strøk, ulikt Norge, kan det være viktigere å komme seg hjem enn å oppsøke lokalt politi. Det bør sjekkes ut før man drar hvordan den lokale situasjonen er når det gjelder myndigheter.

Skal rektor være kriseleder? Eller skal rektor primært være den som har samtaler med elever og pårørende, og bruke den myke siden? Det gis ikke noe sikkert svar, men det er lurt å tenke gjennom ulike scenarier som forebygging. Hvor lenge skal man stå i spissen for krisehåndteringen? Sjømannskirken viser til UD og ambassadene som bytter mannskap etter 5 døgn, ved store hendelser. Er det en mulighet for å tenke avlastning med god koordinering?

Er du usikker på om dette er en større hendelse? Innkall kriseberedskap og tenk worst case, det er bedre enn en moderat overreaksjon. Da er du for seint ute, sier Rønningen. Ut fra potensialet – hvor stort kan dette bli?

Kriseledelsen må ta kontroll over informasjonen, alt som sies må være riktig. At man ikke har informasjon, er også informasjon. Ofte vil politiet overta ved store hendelser, men det er viktig å øve på de ulike fasene i krisen. •

Av Kjersti Versto Roheim, styreleder i NKF

Polarisering skaper splittelse

Hverdagsdemokrati og ytringsfrihet: Løft en vott

Kjersti Løken Stavrum slo et slag for hverdagsdemokratiet i sitt innlegg på rektormøtet. Hun brukte eksemplet med å redde en vott. Det er ekstremt viktig at vi bygger lokale fellesskap og «redder votter». Dersom du finner en enslig vott, kan du velge å gå rett forbi, eller du kan henge den opp på ei brøytestikke eller liknende, i håp om at eieren finner den igjen. Dette er et godt eksempel på at vi bryr oss. Hun stilte spørsmålet om det er noen som påvirkes av beslutningen i dagens demokrati, som ikke blir hørt?

Stavrum holdt også fram mannen i gata og spurte om folket må være opplyst før de kan tillates å delta? Vi må lese hverandre i beste mening, og for eksempel ha stor forståelse for at cirka 20 prosent av de som går ut av skolen, har lese- og skrivevansker, men like fullt en rett og et behov for å ytre seg. Det er cirka 10 prosent som deltar direkte i offentlig debatt, så det er plass til flere. Likevel bygges demokrati og ytringsfrihet på veldig mange ulike måter. Folk flest er bare noenlunde informerte om samfunnet rundt seg, sporadisk følger de ekstra nøye med, og det kan være godt nok. Det viktigste er at alle har en «offentlig tilknytning», en orientering mot samfunnet som

danner grunnlag for engasjement og handling når det trengs. Stavrum viser til boken *Informerte borgere?* med blant annet forfatterne Hallvard Moe og Brita Ytre-Arne.

Uenighet versus polarisering

Uenighet kan være sunt, og uenighetsfellesskap gir takhøyde. Det er en helt naturlig del av debatt og meningsutveksling. Stavrum satte dette opp mot polarisering, der vi ikke lengre diskuterer sammen, hverken fysisk eller på nett. Polarisering skaper en skarp splittelse der det er vanskeligere å se den andre siden som legitim. Fort fører det til ekkokamre og mindre vilje til å lytte til motparten. Uenighet kan være produktiv og føre til bedre løsninger gjennom debatt. Polarisering er derimot en eskalering av uenighet som fører til en mer uforsonlig splittelse.

Stavrum var leder av kommisjonen for ytringsfrihet som leverte en NOU i 2022. De konkluderte blant annet med at det i dag kan skapes inntrykk av at offentlig debatt er dominert av hat og hets. De advarer mot en overdreven negativ framstilling av offentligheten.

Stavrum avsluttet med § 100 i Grunnloven – og det på nynorsk: *Ytringsfridom skal det vere.* •

Kriser og ulykker:

Rektorer og lærere, denne har dere ventet på!

Psykologisk trygghet – i det norske arbeidslivet

Bård Fyhn
Gyldendal, 2026
352 sider

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Jeg har i noen år nå jobbet med temaet psykologisk trygghet på Sagavoll folkehøgskole. I hver klasse kjører jeg et opplegg der målet er å bevisstgjøre elevene på hvilken kultur klassen har. Deretter introduserer jeg begrepet «psykologisk trygghet» og snakker om hvordan dette kan skapes i den aktuelle klassen. Så starter jobben i klassen.

Da vi begynte med dette, slo det meg: Hvorfor har vi ikke gjort dette før? For er det noe sted dette temaet passer å bruke tid på, så er det i folkehøgskolen, både i personalgruppa, stipendiatgruppa og i klassene. Alt ligger til rette for at vi skal kunne være gode på dette.

Den boken jeg nå sitter med, *Psykologisk trygghet i det norske arbeidslivet* av Bård Fyhn, har jeg ventet på og gledet meg til å lese. Og jeg trenger ikke skjule min begeistring: Bård Fyhn har skrevet en bibel for personalledelse, teamledelse og klasseledelse. Boken er godt forankret i forskning og i forfatterens rike personlige erfaring gjennom mange år. *Psykologisk trygghet* bør være pensum for både rektorer og ledelsen på folkehøgskolene, men også for lærerne! Jeg nøler ikke med å skrive det en gang.

Psykologisk trygghet kan defineres som «troen på at arbeidsmiljøet er trygt for mellommenneskelig risikotaking». Er det trygt for meg å si min mening i denne gruppen? Er det trygt for meg å være meg selv i møte med gruppen? Er det trygt for meg å gjøre feil her? Tør jeg ta risiko ved å vise hvem jeg er, og hva jeg står for? Slike spørsmål jobber vi i folkehøgskolen med hele tiden, men det er ikke sikkert vi har brukt ord som «psykologisk trygghet» om det.

Når jeg lytter til elevenes refleksjon, hører jeg ofte at noen ikke nøler med å si at de er seg selv og tør å si hva de mener, men jeg

hører også nesten alltid noen som sier at «det tør ikke de». Og min erfaring er at alle klasser og alle grupper har mye å gå på før alle er trygge, som bør være et mål, selv om vi aldri kommer helt dit.

Selv har jeg blitt mer og mer oppmerksom på at «god stemning» og «psykologisk trygghet» er to forskjellige ting. Det er altfor lett å bli blendet av god stemning i en klasse. Men det kan være stor usikkerhet og krevende relasjoner under overflaten i en gruppe som koser seg og ler mye. For det koster mindre å kose seg enn å være ærlig.

Fyhn trekker så fram våre tre viktige behov som mennesker, og som alle må være møtt hvis vi skal føle oss psykologisk trygge. Når disse behovene føles truet, blir vi utrygge. 1. *Autonomi* – behovet for kontroll. 2. *Kompetanse* – behovet for mestring. 3. *Tilhørighet* – behovet for fellesskap. Derfor vil det også koste å be om hjelp, å innrømme feil og å si noe som gjør at vi kan skille oss ut i fellesskapet. Det er lettere å være taus, men tausheten her bringer ikke trygghet inn i gruppen.

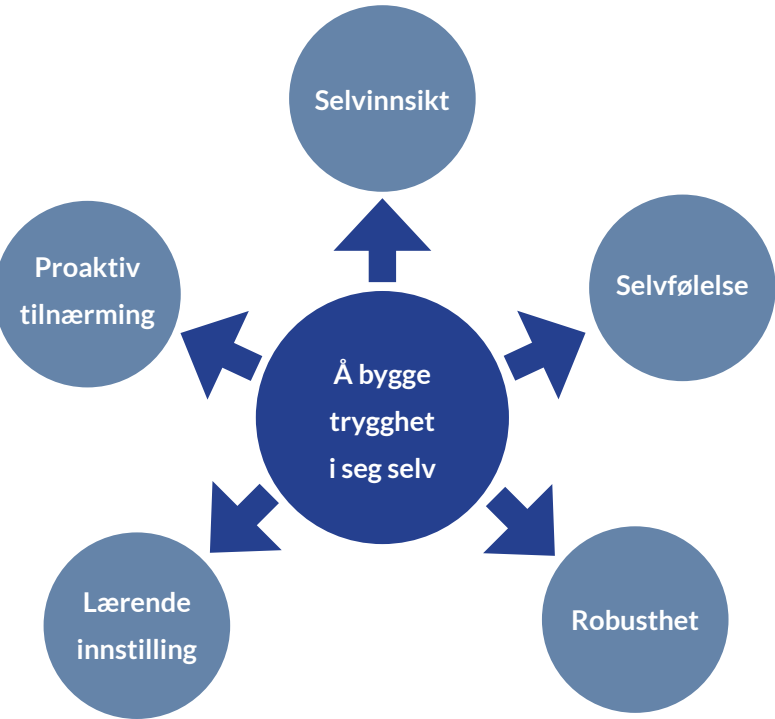
Bård Fyhn bruker flere kapitler på å begrunne viktigheten av psykologisk trygghet. Det er viktig for å få det beste ut av hverandre, for å lære og utvikle oss, for å ha det bra på jobb og for å gjøre det bra på jobb. Hvilken arbeidsplass i verden ønsker å si nei til dette? Er det noen baksider? Ja, men de er få og veier på ingen måte opp for oppsidene.

Det er ikke gitt at en arbeidsplass eller en klasse som snakker mye om psykologisk trygghet, klarer å oppnå det. For det er forskjell på teori og praksis, som i livet ellers. Derfor er denne bokens store styrke at den har mange gode forskningsbaserte øvelser og råd for å nå målene. Dette er virkelig en gavepakke av en verktøykasse for alle arbeidsplasser, og da ikke minst folkehøgskoler.

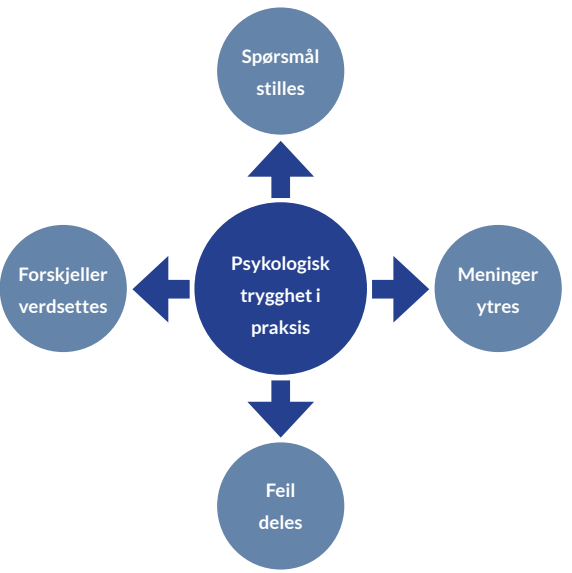
I mitt arbeid med psykologisk trygghet har det stadig dukket opp spørsmål og problemstillinger jeg gjerne skulle hatt svarene på. Og her kom de. Jeg tror Fyhn svarer på nesten alle jeg har hatt i løpet av boken. Jeg har for eksempel stilt meg spørsmålet: Kan en gruppe få psykologisk trygghet hvis det er noen i gruppa som sliter med lav selvfølelse, som ikke er trygge i seg selv? Bård Fyhn tar opp dette i kapitlet «Hvordan bygge trygghet i deg selv?»

Psykologisk trygghet er grundig og forskningsbasert, men samtidig lettlest. Den er blitt til gjennom erfaring, og det vises gjennom massevis av gode eksempler og sitater. Den er organisert slik at den lett kan fungere som en oppslagsbok og vil derfor kunne være en ressurs i det daglige arbeidet med personalet eller klassen.

Herved dypt anbefalt! •

Figur 1: Fem individuelle treningsområder som styrker psykologisk trygghet.

Figur 2: Kjennetegn på psykologisk trygghet.

«Og jeg trenger ikke skjule min begeistring: Bård Fyhn har skrevet en bibel for personalledelse, teamledelse og klasseledelse.»

Manus til morgensamling

Bønner som bærer

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgen-samling. I dette nummer er det Sagavoll folkehøgskole ved rektor **Asbjørn Tolo** som har sendt oss sitt manus.

Agå på fjelltur er for mange av oss mer enn bare trim. Det handler om å koble av og å koble på, veivalg og opplevelser. Vi følger røde T-er, varder eller naturlige formasjoner for å finne frem til fiskevann, vidder eller fjelltopper.

På turen opplever man også hindringer og utfordringer. Terrenget endrer seg, været slår om, og plutselig står man foran en stri elv eller en dyp kløft. Innimellom kommer man til en bro. Noen har vært der før oss, møtt utfordringen, sett en løsning og lagt til rette for at andre skal komme over med å bygge en bro som tar oss trygt videre. Kanskje er dette er den eneste passasjen som gjør turen mulig.

For noen år siden var vi en kompisgjeng på tur i Etnesfjellene. Vi hadde gått turen tidligere, men en av oss hadde studert kartet og funnet en snarvei. Den valgte vi å følge, selv om vi så på kartet at vi måtte krysse ei elv. Elva vi møtte var bred og stri, og vi måtte vade over. Det var krevende, kaldt og tok tid, men alle kom seg over. Da vi rundet neste sving, lå brua der bare noen hundre meter unna. Kartleseren fikk seg en trøkk. Vi sa lite til hverandre, men vi visste at snarveien hadde blitt til en unødvendig omvei.

Livene våre har mye til felles med det å være på fjelltur. Vi møter også strie elver, dype kløfter og krevende terreng. Samtidig er livet fullt av utsiktspunkt, åpne vidder og lune bålplasser. Mange av oss lager kart, planlegger ruter, og lærer oss hvilke veier det er lurt å følge. Men når livet krever at vi må forsere et vanskelig terreng, er det klokt å bruke broer og stier som andre, mer fjellvante, har lagt ut til oss.

Gamle bønner kan være broer og stier på livsreisen vår. Når våre

egne ord ikke strekker til, når vi ikke vet hvor vi skal gå, hva vi skal be om eller hvordan vi skal formulere oss, kan vi få hvile i bønner som har vist vei og båret andre før oss. Bønner som tåler levd liv.

De siste dagene har jeg selv blitt båret av to slike bønner. Den ene er *Vår Far*, bønnen Jesus lærte oss å be. Vi trenger ikke mange ord, men be om at *Ditt rike må komme, og at Din vilje må skje på jorden slik som i himmelen*. Dette bærer livet og gir håp for verden i 2026, og håp for framtiden. *For riket er ditt, og makten og æren i evighet!*

Den andre bønnen er et enkelt refreng fra en sang av Pingst: *Händerna mot himmelen*:

*Händerna mot himmelen
Sträcker mig mot frälsaren
Ingenting kan ta mig från
Jesus som är kärleken*

Når jeg ikke finner ordene, når jeg lengter etter håp, hvile og fred kan jeg be på grunn av og på tross av at *Ingenting kan ta meg fra Jesus som er kjærligheten*.

Noen har gått foran og gitt oss bønner som stier og broer. Bønner som bærer.

Ta imot, gå med og hvil i Herrens velsignelse:

*Herren velsigne deg og bevare deg.
Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig.
Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred.* •

Foto: Shutterstock

«Men det jeg bruker arbeidstid på, er den vonde kjærligheten.»

Foto: Shutterstock

Foto: Shutterstock

Det beste og det verste

Vi visste at vi tok en stor sjanse, det året lederlinja hadde tre par fra start. De mente sjøl at det skulle gå helt fint.

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Men tjuetåringers frontallapp er ikke all verdens, og én kan ikke forvente at de har oversikt over konsekvensene på forhånd. Det gikk faktisk kjempebra! Parene holdt skoleåret gjennom.

Bryllup. Men, på tross av at vi vurderte dem som psykisk sterke og kloke, kunne kjærligheten ha rotet det skikkelig til, likevel. Og for meg blir det en inngang til å snakke om den vanskelige kjærligheten på folkehøgskolen.

Som på alle andre folkehøgskoler, har flere år hos oss startet det som skulle ende med både bryllup og familie. Det er fantastisk. Det er bare å gratulere og henge opp brudebilder på oppslagstavla.

Det vonde. Men det jeg bruker arbeidstid på, er den vonde kjærligheten. Den ulykkelige forelskelsen, bruddene, kjærlighets-sorgen og sjalusien. Den brutale tettheten

på internatet, som gjør det nesten umulig å skjerme seg.

Jeg pleier å si at internatlederens drømme-år er at så mange som mulig er forelsket hele året, men at de blir sammen først på slutten. Da har forelskelsen trukket dem til alle sosiale arenaer og fått dem til å vise seg fra sin beste side hele vegen.

Men den drømmen slår jo ikke til.

Det går for fort. Det er ingenting merkelig ved at ungdommene forelsker seg fort når de møter nye, spennende folk med samme interesse og masse eksponeringstid. Allerede før høstferien er de første parene klare.

Det er en naturkraft, det lar seg ikke stanse. Ingen ord, ingen regler og ingen voksen snusfornuft eller andreårslevers erfaringsdeling kan demme opp for det. Hvis du ikke er optimistisk som 19-åring, når skal du da være det?

Men å være kjærester på et internat, kan for noen nesten være som å bli samboere. De deler nesten all tid, sofakrok, knekkebrødpakke, vaskemaskin, bord og altfor snart, seng, så mye det lar seg gjøre.

De kan bli hverandres nærmeste fortrolige i rekordfart, sette i gang hele hormon- og følelsessystemet med det seksuelle, og oppleve et forhold som ikke kan sammenlignes med noe de har hatt før.

Og da er det fortsatt mye igjen av året.

Det smeller. Når det blir slutt, er det ingen steder å gjemme seg. De har felles skole, fritid og vennekrets.

De har mistet sin nærmeste fortrolige. Vennegjengen splitter seg kanskje i lag Hun og lag Han for ei stund. Det blir veldig sannsynlig at de må følge med på at den andre finner en ny, og det på veldig nært hold. De skal få med seg de fleste blikk, berøringer og andre tegn

>>

«Etterpå ser de at de kunne spart seg for noe smerte ved å utsette ligging på fast basis. Men det er erfaringslæring, og ikke i tråd med det de har hørt på forhånd.»

«Å være kjærester på et internat, kan for noen nesten være som å bli samboere.»

<< på at den andre kanskje har noe nytt på gang. Jeg vet ikke om mye som er mer brutalt enn et brudd på folkehøgskole. Det er slemst å si «Hva var det jeg sa?», og de finner ikke mye trøst i å ta tiden til hjelp for å komme seg videre.

Er dette kjærlighet? Hvis det ser ut, høres og føles som kjærlighet, er det jo nærliggende å tro at det er kjærlighet! Selv om erfaringen min forteller meg at den forpliktende, dype kjærligheten jeg fant etter hvert ikke kan sammenlignes med det som tok slutt, vil jeg ikke våge å være så arrogant at jeg undervurderer det ungdommene

opplever akkurat nå. De hoppet kanskje for fort inn i det, det kan bli kortvarig, men det er veldig ekte og intenst. I en samtale jeg hadde etter et brudd, spurte jeg: «Tror du at du lærte noe av dette?» «Vil du klare å si at du trenger litt mer tid til å kjenne etter om dette er rett, før du blir sammen med en ny?» Svaret var «Jeg vet ikke. Kanskje. Jeg er altfor redd for å bli alene!» Ingen vil være alene. Alle trenger kjærlighet. Og alle får sin del. Lykkelig kjærlighet og ulykkelig kjærlighet.

Realisme og romantikk. Med min 70 og 80-talls bakgrunn, kunne jeg ønsket meg

en mykere og mer romantisk framstilling av kjærligheten enn den beske sosialrealismen jeg var eksponert for den gangen: Kjønnskamp, abort, vanskelige grenser, skam, prevensjon og HIV. For ungdommene mine her, kunne jeg også tenkt meg en bedre balanse i forventningene til romantikk og realisme. Til følelser og til lyst og press som kommer både innenfra og utenfra. Den romantiske kjærligheten får absolutt plass. Og de har nydelige idéer om å være supre kjærester, ha vakre brudd og fortsette som verdens beste venner etterpå. Men det blir jo ikke alltid så vakkert og det er ikke lett å være venner videre. **Naturstridig.** Kanskje var seksualiteten for problematisert i «min tid», kanskje fikk vi plantet altfor mange forventninger om at det

«Når det blir slutt, er det ingen steder å gjemme seg. De har felles skole, fritid og vennekrets.»

Bærekraftprisen
Svalbard
folkehøgskole får
Folkehøgskolenes
Bærekraftpris 2025

Folkehøgskolen får prisen for å ha en tydelig bevisst holdning til bærekraft med vekt på klima og miljø. Det er særlig elevengasjement og fokus på handling som begeistrer juryen. >>

skulle bli vrient. Men nå hører og leser jeg utsagn som «Glem ham. Gå på Tinder eller på byen og ta med deg en annen hjem. Det har du fortjent.» Da tenker jeg at det mangler en forståelse for hvor naturstridig det er å kreve av seg sjøl at én skal koble det fysiske fra det mentale. Da tenker jeg at dette er uttrykk for en naiv holdning til seksualiteten for unge folk. Og dermed ikke nødvendigvis en forbedring fra min tid med skremsler.

Investert intimitet. Dette bruker jeg arbeidstid på. Fordi det kommer brått på dem at den investerte intimiteten gjør bruddene enda vanskeligere. Etterpå ser de at de kunne spart seg for noe smerte ved å utsette ligging på fast basis. Men det er erfaringslæring, og ikke i tråd med det de har hørt på forhånd. De trodde at de ikke kunne ha et ordentlig kjæresteforhold uten sex og uten å sove sammen, og så ender de med noe som ligner et samlivsbrudd uten å være mentalt rigga for det, så tidlig i livet. De ville bare være en normal kjæreste, men dette tåler de ikke. Og de ender opp i refleksjoner sammen med meg etter at det egentlig er for seint. Jeg aner ikke helt hvordan jeg skal bidra til at de blir spart for det. Hvordan de skal få med seg at det ikke bare er bibelen som råder oss til å holde litt igjen, men at selve kroppen og psyken vår gjør det samme. Jeg kan si det, men det drukner i tusen stemmer som sier noe annet.

Razika. Jeg tenker litt på deler av sangen fra Razika:
*For når vi later som vi lever er når vi dør, jeg burde fortalt deg alt den kvelden.
Jeg angrer så mye på det jeg gjør, og jeg tror ikke du ser den store forskjellen
På meg og deg, at du er gammel og jeg er for ung.
For det var vondt i hjertet da jeg så deg første gangen, og det gjør vondt i hjertet når jeg ser deg med en annen.
Og det gjør vondt i hjertet når du mister jomfrudommen.
Jeg håper du får vondt i hjertet når du hører denne sangen.* •

skape et videre engasjement, påpeker rektor Pedersen.

Elevengasjement

Det er særlig elevengasjement på Svalbard folkehøgskole og fokus på handling som begeistrer juryen, som f.eks. elevenes arbeid med å drifte bruktbutikken på Svalbard (Bruktikken) siden september 2025 – som eies av Longyearbyen lokalstyre.

– Bærekraftprisen er hele skolen sin pris – alle elevene og alle ansatte – og våre viktige samarbeidspartnere som blant annet gjør det mulig å både dra på tokt og drifte Bruktikken, presiserer rektor Pedersen. – Vi har et nært og godt samarbeid med flere aktører i lokalsamfunnet, legger hun til.

– Et av våre mål er at våre elever får motivasjon til å leve bærekraftige liv og vil bidra inn mot en mer bærekraftig framtid. I dag har de fått en «puff» i den retningen! avslutter en stolt rektor på Svalbard folkehøgskole. •

Juryens begrunnelse

Svalbard Folkehøgskole har en tydelig bevisst holdning til bærekraft med vekt på klima og miljø. Det er særlig elevengasjement og fokus på handling som begeistrer juryen, som f.eks. elevenes arbeid med å drifte bruktbutikken på Svalbard (Bruktikken) siden september 2025 – som eies av Longyearbyen lokalstyre. Beliggenheten til folkehøgskolen gjør det utfordrende å leve bærekraftig, men ved at elevene tas med på aktiviteter der de får se hvor viktig det er å ta vare på det sårbare miljøet – og gjør noe med det gjennom f.eks. kortreist mat, søppelrydding og ingen studiereiser med fly – så får elevene med seg viktige og formative opplevelser og kompetanser. For å redusere antall flyreiser i skoleåret legger også skolen til rette for at elever kan bli boende på internatet i flere ferier. Svalbard Folkehøgskole oppfordres til å videreføre sitt solide arbeid med bærekraft, dokumentere klimautslipp med tanke på lokasjonens utfordringer, og fortsette å utvikle og støtte opp om elevenes engasjement.

<< Jeg ser på det som en ære motta denne prisen og er veldig glad for å få en slik anerkjennelse for vårt arbeid. Denne prisen inspirer til videre innsats, sier en glad konstituert rektor på Svalbard folkehøgskole, Anne-Line Pedersen.

Folkehøgskolenes bærekraftpris ble delt ut for sjette år på rad under Rektormøtet på Sanner hotell 13. januar. Juryen bestod av representanter fra Miljøfyrtårn, FN-sambandet og folkehøgskolene sentralt, som pekte ut Svalbard folkehøgskole som årets vinner.

De to skolene som var nominert for prisen i 2025 var Svalbard folkehøgskole og Buskerud Folkehøgskole.

– Det var utfordrende for juryen å velge ut en vinner. De to skolene har begge gjort en solid innsats for å finne bærekraftige løsninger på sine skoler ved å kutte flyreiser, sier Brita Phuthi, internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet.

Helhetlig bærekraftsarbeid

Hensikten med prisen er å motivere folkehøgskolene til å jobbe for å nå målene i folkehøgskolenes felles Bærekraftvedtak. Et av målene er å redusere folkehøgskolenes klimagassutslipp med 40 prosent innen 2030, med særlig vekt på flyreiser.

Svalbard folkehøgskole har ingen studieturer med fly. For å redusere antall flyreiser i skoleåret legger også skolen til rette for at elever kan bli boende på internatet i flere ferier.

– Vi legger kun opp til turer på Svalbard, selv om dette ikke alltid er et enkelt valg, forteller rektor Anne-Line Pedersen.

Beliggenheten til folkehøgskolen gjør det utfordrende å leve bærekraftig, men ved at elevene tas med på ulike aktiviteter får de se og erfare hvor viktig det er å ta vare på det sårbare miljøet. Skolen gjennomfører f.eks. en felles studietur som i september, som er et skipstokt med hovedformål å plukke marint søppel fra Svalbards strender.

– Dette har vi gjort i flere år. I høst plukket vi over 9 tonn på 3 dager og i løpet av neste år har vi gått og ryddet hele Woodfjorden nord på Spitsbergen. Vi har tro på at når vi lar elevene gjøre noe aktivt for miljøet, kan dette

Til ungdommen

Kringsatt av fiender, gå inn i din tid! Under en blodig storm – vi deg til strid!

Av Anne Tingelstad Wøien, daglig leder i folkehøgskolerådet

Slik starter Nordahl Griegs dikt «Til ungdommen» som han skrev i 1936. Grieg ble født i 1902 og døde i 1943. Han levde i en tid med stor uro i Europa preget av to verdenskriger. Diktet er et kall til motstand, menneskeverd og fellesskap.

I programmet «Hver gang vi møtes» på TV2 fremførte den 25 år gamle artisten *Musti*, (Ugbad Yusuf Mustafa Noor) fra Tøyen i Oslo en sterk og personlig versjon av diktet under Herborg Kråkeviks dag. Tolkningen gjorde noe med meg. Den fikk meg til å dvele ved folkehøgskolenes rolle i dagens globale uro. I hvilken grad og på hvilken måte engasjerer dagens ungdom seg i vår egen tid? Ser vi et tydelig engasjement eller opplever vi resignasjon, motløshet og mangel på håp for framtida? Hva gjør vi for å oppmuntre de unge «til strid»?

Hva skal jeg kjempe med, hva er mitt våpen?

«Vi danner unge til å stå alene – i en tid som krever fellesskap», skriver lederen i den danske Højskoleforeningen, Lisbeth Trinskjær, sammen med et fellesskap av andre viktige stemmer som jobber med og for ungdom i Danmark. Artikkelen peker på at utdanningssektoren har beveget seg i individuell retning der færre tar ansvar for fellesskapet.

Samtidig viser V-Dem-instituttets rapport fra 2025 en dypt urovekkende ut-

vikling: Det finnes nå færre demokratier enn autokratier i verden. Hele 72 prosent av verdens befolkning, mer enn tre av fire mennesker, lever i autokratiske styresett. Av verdens 190 land er kun 29 liberale demokratier, som Norge. Dette er et alvorlig varsko.

Stans dem med ånd!

I den nye formålsparagrafen i folkehøgskoleloven slås det fast at skolene skal fremme *allmenndanning, folkelig opplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd*. Nettopp dette er kjernen i Griegs dikt, og i vårt samfunnsoppdrag. Vårt samfunnsoppdrag er å bidra til at de unge kobler deres rolle og ansvar for fellesskapet. Vi skal bidra til at unge mennesker forstår sin rolle og sitt ansvar i fellesskapet. At de ser sammenhengen mellom egne valg og det vi får til sammen. Hvordan vi kan skape ei framtid som gir håp. Håp om arbeid og økonomisk trygghet, håp

for menneskeverdet og håp for naturen og jorda vi bor på.

Det hadde ikke blitt noen suksess for Bodø Glimt uten publikum på tribunen. Det hadde ikke blitt noen suksess for Jo Nesbø hvis ingen leste hans bøker. Det ville ikke vært bruk for bussjåføren hvis ingen tok busen. Det blir ingen lokalbutikk hvis ingen handler der. Hver eneste dag tar vi valg som enten nærer «meg selv» eller fellesskapet.

I folkehøgskolen skal vi styrke enkeltmennesket slik at de finner egenverd, motivasjon og håp for framtida. Vår styrke er at det gjøres i vårt unike fellesskap, i hverdagene vi deler, der alle som bor, jobber og deltar i skolehverdagen er avgjørende for dannelsesprosessen. Dette er vårt viktigste ansvar. Et ansvar som hviler på hver og en av oss, sammen.

Skaper vi menneskeverd, skaper vi fred. •

«Vårt samfunnsoppdrag er å bidra til at de unge kobler deres rolle og ansvar for fellesskapet.»

20 spørsmål til din allmenndannelse
– eller bare for moro!

- 1. Hva er det norske navnet på grønnsaken zucchini?
- 2. Hva er det motsatte av å inhalere?
- 3. Hvilket navn er amerikaneren Robert Francis Prevost bedre kjent som?
- 4. I hvilken delstat ligger Silicon Valley?
- 5. Hvis du kjører rundt i en Picasso, hvilket bilmerke kjører du da?
- 6. Hva heter forfatteren bak boken *Sameproblemet*?
- 7. Hvem skrev romanen *Medmenneske*?
- 8. Hva er ADHD forkortelse for?
- 9. Hva er HDMI forkortelse for?
- 10. Hvilken folkehøgskole handler filmen «Kalde snuter, varme hjerter» om?
- 11. På hvilken folkehøgskole foregår Kokkeskolen?
- 12. Hva heter 1 Mosebok i engelske bibler?
- 13. Hva heter disippelen Jakob på engelsk?
- 14. Hvor mange kjegler er det i bowling?
- 15. Hvilken idrett driver Casper Ruud med?
- 16. Hva heter NATOs øverste leder?
- 17. Hva het den norske sangeren og komponisten som ga ut det legendariske jazzalbumet *Fairytales* i 1982?
- 18. Hva heter de kjente foreldrene til skuespiller og musiker Jacob Schøyen Andersen?
- 19. Nevn ett årstall William Shakespear levde?
- 20. Nevn ett årstall Hans Nielsen Hauge levde?

Fasit fra nr 4/2025

INDISK BRØD- SORT	EN SLIK BYGGE- NOAH	D	A	L	S	U	K	A	UNO	H	SMIN- KE	M
N	A	N		KLES- PLAGG	DER VAR FOLKE- HØR- SKOLE- FESTIVAL	S	S	MYNT- ENHET HØST- ING	E	U	R	O
R	YDDE	R	E	LÆR- REIM	SANKT- HANS SKALL- DYRENE		O	N	S	O	K	
PUB	K	R	O	BROR TIL MOSES	A	R	O	N	GENE- SIS	RØYS	U	R
ROSIN- ANTE	LÆR- DOTT- OPPHØ- NING	A	L	L	M	E	N	N	D	LEV- ERTE LAND	G	A
Ø	K	↑	VESEN- ET	HØRRE KOEKE	A	K	E	YKK- ET SEG	A	U	E	T
LEGES- DEL ROMER- TALL 100	Ø	R	E	HÅNDE- LØS LITEN ENGELSK BY	R	E	N	O	N	S	CHAR- TA	I
C	SVIL- BRENN GÅSESK BOKSTAV	E	T	S	GREIT, KLART	N	E		N	A	B	B
DEL- STAT NEV- USEN	I	D	A	H	O	AULA	DEKA ØVERBE- VIS- NING	T	I	BRU- TAL	R	Å
K	O	N	T	E	K	S	T	E	N	SPIS	E	T
MAUR- BOLIGER FOLDET HENDER	T	U	E	R	FLATE- MÅL	A	R	G	HELLIG- DOM	V	E	
B	A	↑	N	E	L	L	O	P	←	I	←	N

Fasit:
1. Squash; 2. Ekshalere; 3. Pave Leo XIV; 4. California; 5. Citroën; 6. Kathrine Nedrefjord; 7. Olav Duun; 8. Attention deficit hyperactivity disorder; 9. High-Definition Multimedia Interface; 10. Pasvik Folkehøgskole; 11. Hurdal Verk folkehøgskole; 12. Genesis; 13. James; 14. 10; 15. Tenn; 16. Mark Rutte; 17. Radka Toneff; 18. Hege Schøyen og Arild Andersen; 19. 1564-1616; 20. 1771-1824

Kryssord

KIRKE	↓		USSEL	ÆR- FUGL- HUNN	
I DEN ER 7 DAGER					
PLANTE				RUST	
FAKIR					
↓					
BILKO. TEGN UNGARN			SJARM		
			DRINK		
DRIKK	↓		GUMMI- SKYVER	URBAN REISE	↓
FORE- SPØRSEL		↓	KONFUS		FOLDE HENDER
ROMER- TALL 100					PIL- KAST
	↓	UR- FOLK			FALSK
					HODE- PLAGG
					KONGE- STOL
	↓				
VIRK- SOM- HETER					
INN- DATA		JUVEL, SMYKKE	DORTE		ANTAR- MENER
↓					
					INGEN FLERE
TIDLIG MØTE	↓		KO- TEGN AU	NESTEN BLINK	FOR- KØL- ELSE
↓					
BINDE- MIDDEL					
SØ- DYR			TIDL. EF	KORN- SORT	
	→				ELV (DANSK)
					↓
					→
					↗

Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

Norge P. P.

Returadresse:
IKF
Brugata 19
0186 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holthjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

Tema for neste nummer: Profiler
Frist for innlevering av stoff: 27. mars